

LUCEAFĂRUL

*Revistă pentru literatură,
artă și știință.*

6189/D

SALA
DE
LECTURĂ

Cuprinsul:

Octav Minar	Mistral și Alecsandri.	Maria Cunțan	Iubire, Povestiri (poezii).
Zaharia Bârsan	Drum nou (poezie).	I. Nanu	Activitatea artistică a Dr-lui Grigore cav. de Pantasi.
I. Agârbiceanu	Furtunile.	Romulus Cioflec	Îngerii de pe ușile alta- rului.
Maria Cunțan	Cresc viorele (poezie).		
Dionisie Pecurariu	Considerațiuni asupra ar- tei populare.		

Cronici: D. Iov: Octav Băncilă, Marincea Stănescu, Luchian, N. Dărăscu și Mogoș. D. N. Ciotori: Cătră d-l G. Galaction. A. Nour: Serbările „Junimei” din Cernăuți. Dr. M. Crăiniceanu: Stări școlare rușinoase. Însemnări: Succesul unei române. † Paul Heyse. O uni-
versitate populară la Craiova. Institut de studii sudost-europene. „Viltorism”. Nebunia șovi-
nismului. Ungurii la Petersburg. „Se face ziuă”. Austrofili. Un nou succes al pictorului Mateiu.
Un tânăr cu viltor. „Domnul Notar”. Romanul „Arhanghelii”. Errata. — Bibliografie.

Ilustrațiuni: Octav Băncilă: Întoarcerea din pădure; Cules de porumb; Pânea noastră
cea de toate zilele; La vecerne; Intrunire; Portretul pictorului. Pictorul Marincea Stănescu.
Marincea Stănescu: Din basme; Rezervistul; Boboteaza pe timpul lui Mateiu Basarab. Dr. Gri-
gore cav. de Pantasi. Apoteoza din „Cântecul neamului”. „Muzica înaltă sufletul”.

Apare de douăori pe lună

REDACTOR: OCTAV. C. TĂSLĂUANU.

An. XIII.

Sibiiu, 1 Aprilie v. 1914.

Nr. 7.

Mateiu.

6189

Prețul: 80 bani. — România: 1 Leu.

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ ILUSTRATĂ PENTRU LITERATURĂ, ARTĂ ȘI ȘTIINȚĂ.

APARE SUB ÎNGRIJIREA UNUI COMITET DE REDACȚIE.

Colaboratori: I. Agârbiceanu, D. Anghel, Aurel P. Bănuț, Z. Bârsan, I. A. Bassarabescu, G. Bogdan-Duică, Dr. Al. Bogdan, Dr. T. Brediceanu, Dr. C. Bucșan, Al. Cazaban, I. Ciocărlan, V. Cioflec, D. N. Clotori, Al. Ciura, Otilia Cozmuța, Maria Cunțon, Dr. Silviu Dragomir, I. Duma, Victor Eftimiu, I. Enescu, Aurel Esca, Elena Farago-Fatma, Em. Gârleanu, Dr. Onisifor Ghibu, Octavian Goga, Eugen Goga, Ion Gorun, A. Herz, Constanța Hodoș, I. I. Lăpădatu, E. Lovinescu, Dr. I. Lupaș, Liviu Marlan, Dr. I. Mateiu, Octav Minar, Corneliu Moldovan, Dr. G. Murnu, D. Nanu, V. C. Osvadă, I. Paul, Cincinat Pavelescu, H. P. Petrescu, Ecaterina Pîtlîș, Gh. Popp, Dr. Sextil Pușcariu, Dr. P. Roșca, G. Rotică, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Săulescu, M. Simionescu-Râmnicănuș, V. Șorban, I. U. Soriciu, Victor Stanciu, Caton Theodorian, D. Tomescu, Lazar Triteanu.

ABONAMENT:

Ediția simplă

În Austro-Ungaria:

1 an . 20 cor., 6 luni . 10 cor.

Pentru preoți, învățători și studenți:

1 an . 16 cor., 6 luni . 8 cor.

În România și străinătate:

1 an . 26 cor., 6 luni . 13 cor.

Ediția de lux

În Austro-Ungaria:

1 an . 26 cor., 6 luni . 13 cor.

În România și străinătate:

1 an . 32 cor., 6 luni . 16 cor.

Reclamațiile sunt a se face în curs de 14 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărci postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresă:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiu (Nagyszeben).

Cărți mai nou apărute:

Archibald, Impresii de călătorie, note de om năcăjit. Cor. 2.50.

Beza, M., Pe drumuri. Din viața Aromânilor. Cor. 2.—.

Bogdan-Duică, G., Ovreei pământeni și subpământeni. Cor. —.40.

Bucovineanu, J., Evreii...! Cor. 1.—.

Bușureanu, M. C., Femeia, studiu social. Cor. 3.—.

Candiano-Popescu, Al., Războiul neatârării, istorie critică. Asaltul și luarea redutei Grivița. Cor. 3.—.

Chiru-Nanov, I., Ochiul dracului, schițe și nuvele. Cor. 1.50.

Cinci scrisori de dragoste ale unei călugărițe, trad. de Dr. M. Grünberg. Cor. 1.—.

Dulfu, P., Gruia lui Novac, epopee cu ilustrațiuni de A. Murnu. Cor. 2.50.

Galaction G., Biserica din Răzoare, nuvele și schițe. Cor. 2.—.

Ghica, I., Pământul și omul. Cu ilustrațiuni. Cor. 1.60.

Goga, O., Din umbra zidurilor, poezii. Cor. 2.—.

Herz, A., Bunicul, comedie în 3 acte. Cor. 2.—.

Irimescu-Cândești, I., Pe drumurile cadrilaterului. Cor. 1.50.

Lecca, G., Dincolo, din Dunăre 'n Balcani. Cor. 1.—.

Locușteanu, P., Suntem nebuni, schițe umoristice. Cor. 1.50.

Mehedinți, S., Poporul 1913. Cor. 1.50.

— Cătră noua generație. Cor. 1.50.

Moteanu, C. I., Apelul clasei țărănești pentru revizuirea act. sist. de guvernământ. Cor. 2.50.

Pillaț, I., Eternități de-o clipă, poezii. Cor. 2.—.

Rădulescu-Niger, Orfanii neamului, roman naționalist. Cor. 4.—.

Sergent, St. G., Amintirile mele din războiul pentru independență. Cor. 1.—.

Soveja, Ofensiva națională. Cor. 1.—.

Theodorian-Carada, M., Sfânta Melania cea tânără. Cor. —.80.

Theodorian, Caton, Povestea unei odăi, povești. Cor. 2.—.

Vlahuță A., Dreptate, nuvele. Cor. 2.—.

Zévaco, M., Epopeea dragostei, roman istoric. Vol. I Cor. 2.—, vol. II Cor. 1.50.

Cereți catalogul librăriei.

Catalogul la cerere gratis și franco.

De vânzare la librăria lui W. Krafft în Sibiu.

Expedierea se face mai ușor trimițându-se banii înainte, adăugându-se la prețul cărții încă 30-40 fl. pentru expedierea francată eventual încă 25 fl. pentru taxa de recomandație.

Orice reproducere fără indicarea izvorului e oprită.

Mistral și Alecsandri. ¹⁾

Departate de țara noastră, la sud, acolo unde soarele e în toată strălucirea, se află un colț de viață, de unde vreo câțiva entuziaști au readus în lumină o glorie literară, pe care vremea începuse s'o ascundă sub cupola anilor trecători.

E Provansa, patria lui Mistral, unde cerul e albastru, unde sufletul trăiește și pentru dânsul. Din acest cuib a reînviat poezia provansală, care în trecut ajunsese la universalitate prin glasul trubadurilor și care astăzi prin geniul lui Mistral s'a ridicat din nou la cea mai înaltă concepție.

Lamartine cu drept cuvânt l-a numit în prefața poemei Mireille, poetul țărâniei.

Mistral pe care moartea ni l-a răpit de curând, s'a născut și a trăit sub înrâurirea directă a poeziei populare, dela care nici o influență străină nu l-a schimbat. Sufletul său a rămas îndrăgostit de natură, pe care a descris-o cu atâta duioșie, cu atâta entuziasm, încât versurile lui sunt refrenul unei adieri de poezie rustică. Născut la Maillane, aproape de Saint-Remi, la 8 Septembrie 1830. A fost fiul unor arendași bogați, oameni simpli și muncitori.

¹⁾ Fragment dintr'un studiu complex, care va apărea în volumul editat de C. Sfețea sub acest titlu, cuprinzând diferitele scrisori inedite ale lui Mistral și ale poetului dela Mircești.

Mistral a fost crescut într'o atmosferă patriarhală, deaceia a rămas până la moarte de o simplitate și de o curetenie sufletească surprinzătoare.

Alfons Daudet, prietinel cel mai intim al poetului, spune că eră îndeajuns să-l cunoști odată pentru a-ți deveni simpatice.

Vorbiă încet, dar c'un glas dulce, muzical. Eră cult și totuș această cultură o trecea prin prizma cugetării lui și nu-ți reproducea decât cu observații cecece auzise sau studiasse.

Din toate, iubiă natura în mijlocul căreia părea că trăiește în libertate.

Mistral a învățat la Avignon unde și-a luat licența în drept.

Aici legă prietinie cu profesorul Roumanille, care își pusese în gând să reînvieze poezia provansală, îmbrățișată așa de mult prin secolul al 16-lea și al 17-lea. Într'o seară, Roumanille poștește la el acasă pe Mistral. Împreună, cetesc colecția de cântece provansale culese de dânsul, pe care le numără Margarideto.

Entuziasmați de frumusețea acestor perle populare, prietini se hotărâsc să scoată o revistă, unde să-și propue scopul lor, îndemnând pe poeții dela sud spre această direcție țărânistă.

Într'adevăr, nu trece mult timp și Roumanille scoate la Avignon — Li Provençolo

(Provansalele) — revistă, care avu în Mistral un colaborator statornic.

Activitatea lor la această publicație a fost foarte mare.

René Taillandier numește pe Roumannille marele poet provansal, capul renașterii Muzei meridionale, iar Lamartine în cursul său de literatură, spune despre Mistral:

„Literatura fărâneasă este regăsită grație și gloriei Providenței! Un mare poet epic s'a născut. Natura occidentală nu face mult, dar natura meridională produce totdeauna. Un adevărat poet homeric în aceste timpuri. Un poet născut ca oamenii lui Deucalion, dintr'o piatră dela Crau. Un poet primitiv în timpul nostru de decadentă. Un poet grec la Avignon. Un poet, care a format o limbă la fel cu a lui Petrarca, creiată în Italia. Un poet, care dintr'o vorbire ordinară a făcut o limbă clasică...“

Cu aceste rânduri preîntâmpină Lamartine pe Mistral, care până astăzi este considerat ca maestru, în cizelarea versurilor în limba provansală.

Datorită acestor doi mari poeți ai sudului, se reînființează adunarea Felibrilor, adică a poezilor, hotărîndu-se ca să se publice și un „Almanah“, care dela 1854 Maiu în 25, apare regulat în fiecare an.

Evenimentul cel mai însemnat din viața literară a provansalilor, s'a produs în 1861, când Mistral editează în traducere franceză marele său poem „Mireille“.

La apariția lui Academia franceză îl coronează, iar celebrul compozitor Gounod scoate din această lucrare un libret pentru opera sa, care s'a jucat cu succes, în 1864, la Opera cea mare din Paris.

Genialul poet a dedicat poema lui Lamartine, acela care a apreciat întâi valoarea lui literară:

„Îți încredințez Mireille, aceasta este sufletul și inima mea. Este floarea anilor mei, este un strugure din Crau, care cu toate frumusețile ți-l dăruiește un țaran.“

Poema „Mireille“ este rugăciunea de seară a celor dela sud, care au un Dumnezeu și pe Mistral!

Închizând această mică introducere, voi povesti legătura de prietenie literară între Mistral și Alecsandri, care s'a întâmplat cu ocazia premierei „Gintei Latine“.

Dacă amintirile sunt tablouri din viața a

cărora colorit încă te impresionează, atunci desigur că aceste clipe petrecute în intimitate, c'un mare poet, te urmăresc ca o umbră dealungul vieții.

Pentru contemporani în special, ele formează un element de actualitate, un element de psihologie literară. Așa a fost și cu prietenia celor doi mari poeți ai latinității.

La 30 Martie, 1875, celebrul poet spaniol Alfred de Quintana, propune societății Felibrilor ca pentru un al treilea an, să se formeze un concurs literar între popoarele de viță latină, pentru alcătuirea unei poezii, care să fie proclamată ca imnul general al acestor națiuni.

La 19 Maiu 1878, Alecsandri primește la Mircești, următoarea telegramă:

„Juriul alcătuit din Mistral, Tourtoulon, Quintana, Obedenaru și Ascoli, v'a dăruit în umanitate premiul cântecului latin. Vă așteptăm. Roque Ferrier.“

Alecsandri n'a putut să vie la această festivitate, dar mai târziu cu vreo câțiva ani, a dorit să mulțumească personal lui Mistral și prietenilor felibrii pentru onoarea ce i-au făcut.

Dintr'o scrisoare adresată d-nei Alecsandri, iată ce amănunte culeg despre această primire:

„Sosind eri, Duminecă, la Montpellier, am fost primit la gară de cătră Bonaparte Wyse, baronul de Tourtoulon, Jules Laforgue și alți amici ai mei necunoscuți.

Pe la 2 ore după-amiază ne-am dus în parcul unui castel unde erau adunați mulți felibrii și multe dame. Acolo am fost așezat pe un jeli, în ochii tuturor, ca un obiect de curiozitate, alătura de d-na prezidentă și am asistat timp de 4 ore, la numeroase cetiri în limba provansală și cântece populare, cari produse mare entuziasm. Studenții români din Montpellier mi-au prezentat o mare coroană de trandafiri pe cari i-am împărțit la dame, după ce le-am cetit în gura mare „Cântecul Gintei Latine.“¹⁾

Din altă scrisoare citez pasagiile în cari Alecsandri spune cum a fost primit de Mistral la Maillane:

„Eri dimineață am plecat dela Marsilia și am sosit la Avignon pe la 11 ore.

La gară ne așteptă Bonaparte Wyse, care venise aici înaintea mea și îmi reținuse o odaie bună la hotel. Am plecat îndată împreună cu o trăsură la Mailan, ca să vizităm împreună pe celebrul poet al Provansei — Mistral.

¹⁾ Originalul păstrat la „Academia Română“.

Octav Băncilă: Întoarcerea din pădure.

După o oră de plimbare am sosit într'un sat mic așezat în fața munților Alpi și m'am întâlnit cu amicul meu necunoscut. El locuște ca mine la țară într'o căsuță mică, înconjurată de o mică grădinuță și lucrează neconținut într'un cabinet bine luminat și simplu ca al meu.

Mistral e un om de vreo 52 de ani, înalt, frumos, cu fruntea largă, cu părul bogat și argintiu, fizionomia lui e plăcută, veselă, simpatică și graiul lui poetic.

Cum m'a văzut, m'a luat în brațe și ne-am sărutat împreună ca doi frați ce nu s'au întâlnit de mult.

Soția lui, mai tânără decât el cu vreo 25 de ani, ochșică și grațioasă, ne-a trimis în sala unde eră pusă masa, pentru dejun.

Am șezut la masă 4 ore, grăind cu veselie, închinând pentru țară și familia mea.

Într'un cuvânt, am petrecut până la 6 ore cu cea mai vie mulțumire. Madam Mistral ne-a cântat cântece provansale foarte plăcute și a cetit „Cântecul Gintei Latine“ cu mult entuziasm.

I-am promis să-i trimit un costum național complet. Te rog, dar, să te ocupi cu găsirea lui pentru ca să-l pot expediă îndată ce voi sosi acasă.“¹⁾

Despre această întâlnire, Mistral descrie în memoriile sale vreo câteva pagini foarte duioase:

„Moartea lui Daudet și moartea lui Alecsandri m'au mișcat până la lacrimi, căci am pierdut doi adevărați prietini!“

În clipa când soarele de primăvară va reliefa chipul statuar a lui Mireille, lucrat de Mercier, tu vei regăsi în câmpiile elizee pe tovarășii de altădată...

Iași.

Octav Minar.

¹⁾ Originalul la „Academia Română“.

Octav Băncilă: Cules de porumb.

Drum nou.

De-acum destul!... Să cadă lanțul
 În care credeți că m'ați prins
 Și-ați vrut cu suflet de prieteni
 Să mă priviți ca pe-un învins...
 Naivi v'ați bucurat de geaba
 C'aveți un rob plecat mai mult...
 Și n'ați văzut... și nici acuma
 Cu câtă liniște v'ascult!

V'ascult și vă 'nțeleg prietini;
 Ce răi sunteți și ce mișei!
 Vi-o spune sufletul din mine
 Și liniștea din ochii mei...
 Dar mi-am găsit de-acuma drumul,
 Și încă unul neumblat...
 Nu lanț, ci zid să-mi stați în cale,
 Cântând eu zidul vi-l străbat.

Aprins îmi clocotește 'n sânge
 Un vajnic dor de 'nfinse zări...
 Pe val năvalnic de furtună
 Mă las... mă pierd în depărtări
 Și-am să vă uit pentru vecie
 O suflete de prieteni buni...
 — Decât printre mișei pe lume
 Mai bine, vai!... printre nebuni!...

Zaharia Bârsan.

Octav Băncilă: Pânea noastră cea de toate zilele.

Furtunile.

— Ceas de seara. —

Dulce, nehotărită căldură de soare tânăr, monștri mari, grei, întunecați, gonindu-se prin văzduh, vânt domol dela miază-zi frânt repede și sleit de vântul ghețos dela nord,

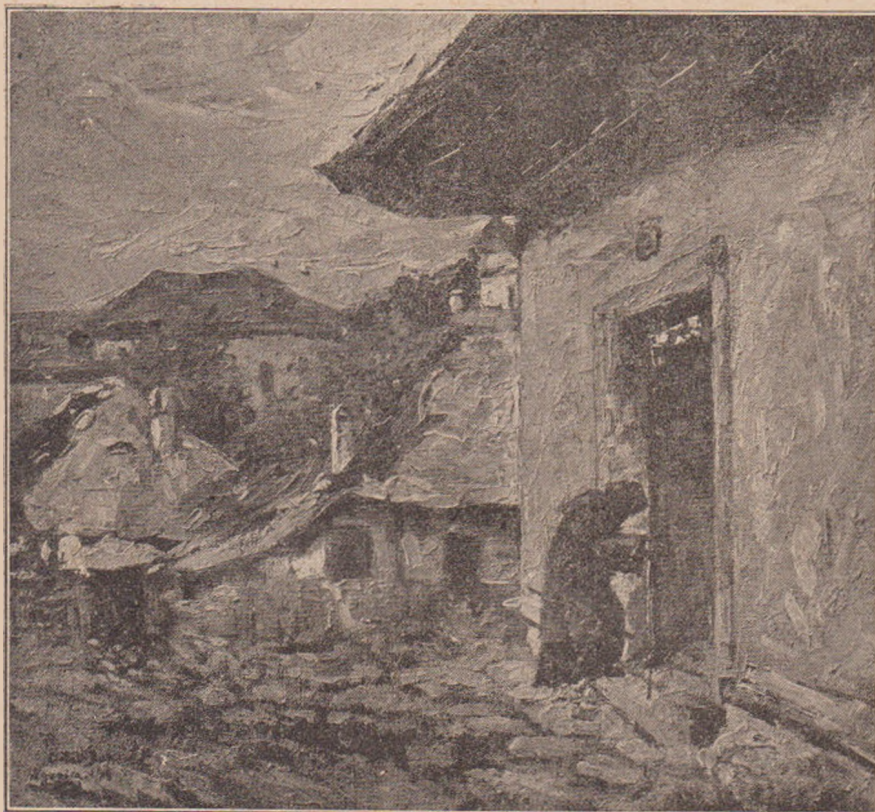
Toată lumea s'a grăbit la adăpost, și un sentiment de tristeță apasă sufletul viețuitoarelor: iarna se întorsese biruitoare. Toată ziua am privit cu plăcere, deși cu teamă ascunsă,

lupta ce se încleștase între primăvară și iarnă, între vieață și moarte. Dela firul de iarbă ce așteaptă gata să încolțească și până la ființa intelectuală care, sub multe raporturi, a biruit puterea înghețului, n'a fost ființă vie care să nu fi ținut partea primăverii. Biruită azi, știam cu toții că va rămâne biruitoare mâne, și totuș regretul înfrângerii ei de azi nu ne părăsiază.

Ce pustie ne pare vieața când o frumusețe abia întrezărită dispăre! Cât de neputincioși ne simțim când nu facem un pas întreg, ci numai unul de jumătate! Și

cât de întunecați rămânem când o luptă se curmă la mijloc! Par'că am purtat inconștii în noi prototipul desăvârșirii, și acest inconștiu se supără adânc de câte ori nu se poate reflecta în ceva sieși asemenea.

Dar pentru păstrarea tinereții, pentru reînnoirea vieții luptele, furtunile sunt necesare. Numai noi nu băgăm de seamă că o biruință mare nu-i decât rezultanta nenumăratelor biruinți și chiar înfrângeri mărunte. Noi socotim primăvara deodată cu florile din April și Maiu, când biruința ei e deplină, și nu ne dăm seama că s'a început cu furtunile dela sfârșitul lui Faur și din Mart.

Octav Băncilă: La vecerne.

picuri aspri de ploaie copleșiți îndată de roiul nebun al fluturilor albi de nea, raze de lumină și țîșniri de întunec, — iată războiul ce s'a dat ziua întregă sub bolta, rareori întrezărită, a ceriului. Acum — în ceasul acesta de seară — într'aripatul dela miază-noapte e singur stăpân; geamurile se cutremură, ca niște solidificate plăci subțiri de apă, streșinile și coperișele gem, vuesc, țîue; porțițele se izbesc țîpând strident din țîținile neunse, câinii de prin ogrăzi se retrag triști, cu blana răscolită, sub șoproane, pe drum un biet român aleargă după pălăria care se rostogolește tot mai departe ca o rotită albă.

Câtă energie nu s'a cheltuit în deslănțuirea acestor furtuni, până să se poată ajunge la strălucirile din Maiu!

Și, în vreme ce vuetele cresc în jurul meu pe măsura în care lumea se cufundă în somn, mă gândesc la sfintele furtuni ce răscolesc sufletul omenesc, la marile lupte prin cari trebuie să trecem, până ce acest suflet ajunge să zâmbească de armonie, cum zâmbește primăvara lunii Maiu în lumină, în flori, în cântece. Noi cădem în adâncă admirare în fața unui om deplin, armonic; îl numim geniu,

și ale vanității omenești. Il simțim că ni-e superior și totuș îl iubim.

Înainte de toate ne place biruința deplină a părții celei bune din om, pe care ne place s'o vedem realizată într'ânsul. Eroismul lui, într'o anume măsură, ne pare că-i eroismul nostru. Strălucim alături cu el. Cercați, în viață, să vă apropiați, să auziți vorbind ori să contemplați muncind pe-un astfel de om armonic, și veți simți o ciudată căldură nouă la inimă; ochii voștri se vor lumina odată cu ai lui și din purpura feții lui veți îm-

Octav Băncilă: Intrunire.

erou, sfânt, îl declarăm de cel mai desăvârșit om pe care l-am întâlnit în viață; ne în-suflețim de el cum ne însuflețim de-o strălucită zi de primăvară, și-l iubim tot atât de mult. Dar cât de mare va fi mirarea noastră când vom ști că el nu s'a născut astfel dintr'odată, ci zi de zi, prin furtuni cumplite, a adaus câte-un nou grăunte de mărgăritar la comoara sa sufletească, până ce aceasta a ajuns în strălucirea ei armonică de azi.

Ne place să fim în apropierea unui astfel de om, ne face bine prezența lui. E ciudată constatarea aceasta, știind ravagiile pismeii

prumută și voi. Par'că sufletul lui trece în voi.

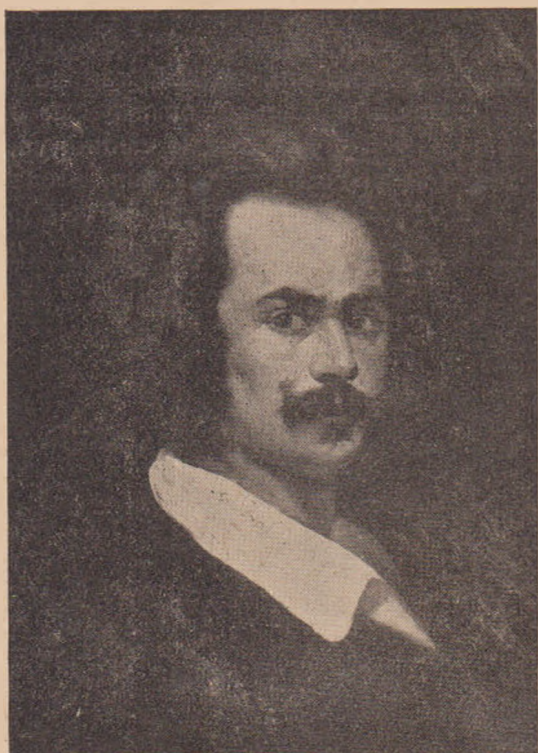
Și totuș, nu minunea asta se întâmplă, ci alta, poate mai mare: el deșteaptă părțile bune din sufletul vostru. Acele se agită, acele vă umplu de furtuni, acele vă grămădesc căldura la inimă și lumina în ochi.

Desigur mulți dintre noi ne-am simțit ofensați dacă ni s'ar spune: și voi aveți posibilitatea să fiți ca omul acela armonic, pe care-l admirați atâta. Chiar admirându-l, voi înșivă strigați, doriți să fiți ca el.

Noi nu putem pricepe posibilitatea aceasta dintr'un singur motiv: suntem străini de mi-

cile izbânzi asupra noastră. Prea puține furtuni ridică prea neînsemnate valuri peste vieața noastră sufletească. Astfel nefiind conștii nici de posibilitatea unor izbânzi mai neînsemnate,

Octav Băncilă: Portretul pictorului.

nu putem crede în putința marei victorii finale, din care am eși asemenea omului armonnic ce-l admirăm.

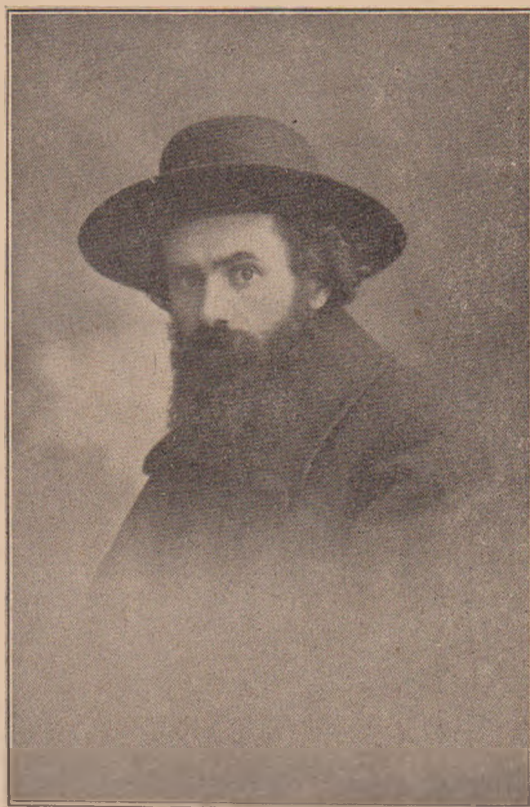
Vieața noastră sufletească e prea uniformă pentru că noi suntem prea indiferenți față de ea. Uniformitatea aceasta ne face să ne simțim greoi, fără de preț, ori chiar nenorociți. Vieața noastră sufletească e lipsită de evenimente, pentru că omul de azi nu-și mai dă răgaz să privească cu ochiu cercetător. Chiar dacă din cauze externe s'ar naște astfel de evenimente, ele trec peste sufletul nostru fără să-l atingă în mod mai simțitor, pentru că noi nu le dăm nici o importanță.

Prea mult ne uităm în lume, și prea puțin în noi înșine.

Și după cum oglinda unui lac, dacă n'o atinge aripa vântului, rămâne veșnic uniformă, tot astfel rămâne sufletul nostru dacă nu-l atinge privirea noastră interioară. Forțe multe,

nebănuite dorm în apele liniștite, dorm poate frânturi de corăbii și oase de înnecați, dar dacă furtuna nu răscolește apele, totul rămâne necunoscut. Forțe și aptitudini nebănuite dorm în sufletul nostru, poate aplicări bolnave, drojdiile rămase din desnădejde, din lupte pierdute, miasme ale înveninării deci, — dar stau ascunse în noi dacă privirea noastră interioară nu le vede, nu le cercează, nu le răscolește, nu le aduce în flacăra lămuritoare a luptei cu tine însuși.

Câți oameni sunt cari își lasă, de pildă, sufletul copleșit de simțământul pisei o bună parte din vieață, dacă nu chiar vieața lor întreagă. Dacă întâlnesc un om deplin, un om armonnic, învingător ca o frumoasă zi de primăvară, îl admiră și nu s'ar mai despărți de el. Dar nu știu că omul acela armonnic a fost, poate, tot atât de pismătăreț,

Pictorul Marincea Stănescu.

dar că, uitându-se în sine și văzând pe dușmanul desăvârșirii, a început lupta împotriva lui și nu s'a temut de furtuna ce știă că va deslănțui-o în sine, cercând să smulgă bu-

ruiana răului. Celor ce se lasă stăpâniți de sentimentul pizmei le pare că sunt oamenii cei mai corecți și nimic nu au ce îndreptă în sine însuși, pentru că privirea lor interioară nu desvoaltă nici o activitate.

Omul modern crede că e sub demnitatea lui să se ocupe de conștiința sa, să și-o păstreze veșnic cumpănă dreaptă a gândurilor, vorbelor, sentimentelor și faptelor, așa cum i-a sădit-o mâna lui Dumnezeu în suflet. Omul modern crede că e sub demnitatea sa să-și examineze vieța internă, valoarea lui intimă. El desprețuește remușcărilor de conștiință, aluziile necurmăte pe care ni le face acea voce internă; el e laș pentru a se acuza pe sine și cearcă să-și legitimize nepăsarea spunând: „Nu există conștiință și suflet; remușcărilor ce simt sunt urmarea educației și a moștenirii preocupărilor părintești.“

Omul de azi a căzut așa de jos încât nici nu mai pricepe că nici de numele de om nu e vrednic dacă nu e conștiu de sine, și în lumea în care trăim e de ajuns să rostești astfel de adevăruri ca să fii desprețuit, numit incult ori clerical, dacă nu deadreptul „popă simplu“.

„Nenorocirea oamenilor de azi, zice Carlyle, stă în faptul că ni s'a întunecat vederea interioară.“

Mă gândesc că dacă ar fi limpede această vedere interioară în societatea de azi, ce fur-

tuni strașnice nu s'ar deslănțui în fiecare suflet, furtuni mai sfinte ca aceea care vuește afară în acest ceas de seară. Și după cum din viscolul de azi, din cel de mâne, va lua ființă biruința primăverii, astfel și din viforul din suflete, care vuește azi și mâne, ar răsări omul armonic, omul deplin.

Unul e chinuit de ură, altul de invidie, al treilea de-o patimă și mai rea; unul e mândru și închipuit, al doilea fire de tiran, al treilea plin de sine însuș; unul e lacom, al doilea avar, al treilea aplicat spre nedreptate. Ce furtuni s'ar deslănțui dacă am începe lupta împotriva acestor rele!

Dar toate aceste rele dorm ascunse pentru noi, noi nu le vedem, ba ne pare că nici nu se poate închipui într'alt fel sufletul omului. Și când întâlnim un om armonic, totuș ne minunăm, ni-l facem superior și ne însuflețim pentru dânsul, pentru omul care prin lupte a scăpat de aceste patimi. Nu arătăm, prin această atitudine a noastră, că suntem mincinoși când ne place să credem că suntem mulțumiți cu noi înșine? Nu protestează împotriva noastră însuș sufletul din noi pe care ni-l umilim de bună voie? Nu ne spune el că ce-am putea să fim dacă am sta cu el de vorbă, și nu l-am lăsa în vecinică nepăsare? Să nu fugim de furtuni, să nu ne îngrozim de ele: ele sunt mijloacele prin cari se câștigă biruința deplină.

I. Agârbiceanu.

Cresc viorele.

Cresc viorele pe cărarea
Pe care mă urcam odată,
Cu toată dragostea de fată —
Dar numai strălucește zarea.

Atunci pe foi îngălbenite
Treceam ușor ca pe mătasă,
Visam o dragoste și-o casă
Cu seri de iarnă fericite.

Stă cuibul meu de altădată
Colo 'n brădet lângă colină,
Dar sufletul, mi se lumină
Ca dup'o boală 'ndelungată.

Maria Cunțan.

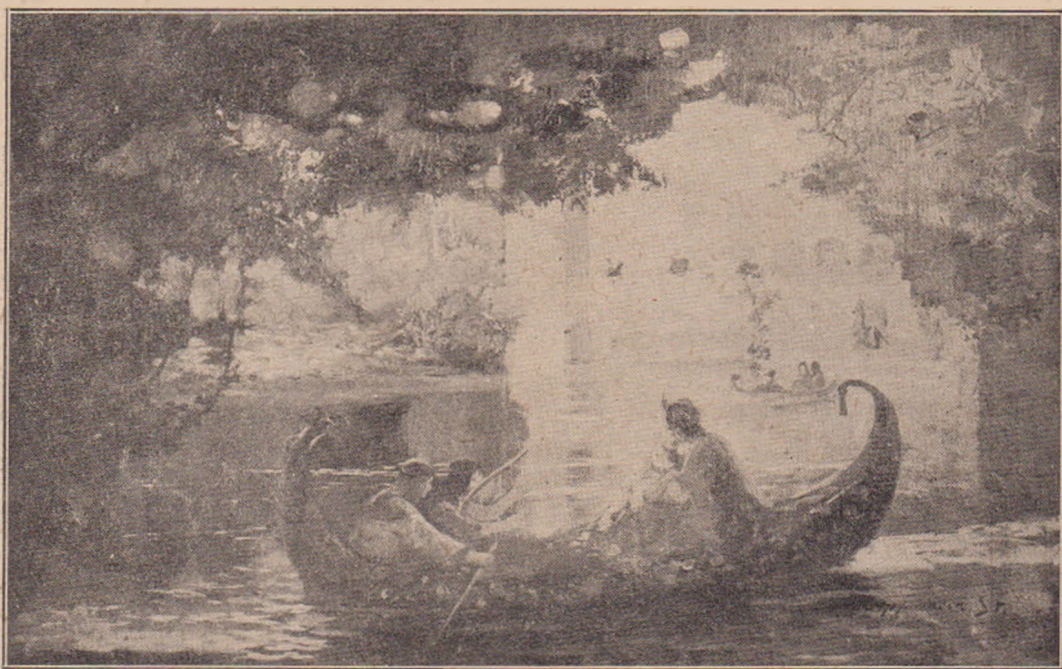
Considerațiuni asupra artei populare.

— Albume, colecții. —

Printre elementele de afirmare ale sufletului național pe care curentul cel nou de emancipare de sub influența străinismului, pornit de un timp în sânul societății române, le-a pus în evidență, este și arta casnică.

Această ramură de artă națională are acum

Pilda cea mai frumoasă în această privință pornește dela pătura noastră socială cea mai sus pusă. În fruntea mișcării — favoare pe care puține din sforțările noastre naționale au întâlnit-o, — stau doamne din cele mai ilustre și mai bogate familii. Și

Marincea Stănescu: Din basme.

la noi condiții foarte prielnice pentru dezvoltare.

În primul rând este însăși bogăția comorii de motive ce avem de exploatat. Poporul nostru a dovedit și sub raportul acesta aptitudini artistice, cum prea puține din națiunile Europei le posedă. Brodăriile și țesăturile noastre, prin armonia colorilor, prin desemnul lor caracteristic și variat, prin simplitatea lor calmă și nobilă fac de multă vreme admirația cunoscătorilor. De altă parte publicul românesc, vrăjit atâta vreme de producția străină, se întoarce acum cu o grabă febrilă spre lucrurile inspirate din creațiunile noastre populare. Din toate părțile se ivesc îndemnuri și încurajări.

mai îmbucurător este faptul că această trezire generală a spiritului public a fost la timp înțeleasă de către organele oficiale. De obicei încurajările oficiale vin ori prea târziu, când nu mai e nevoie de ele, ori prea de vreme, când nu pot fi secondate de public.

De astă dată nu s'a întâmplat nici una nici alta.

Inițiativa publică a coincis în chipul cel mai potrivit cu orientarea privată. Stat și particulari se întrec în a sprijini înfipirea artei naționale casnice. De o parte avem albume cu reproduceri de țesături, brodării și creștături în lemn, muzee etnografice și de artă națională menite să concentreze și să păstreze bogățiile artistice în colecții la în-

demâna fiecăruia, și numeroase scrieri despre arta națională. De altă parte avem ateliere și școli unde se lucrează tot felul de obiecte privitoare la arta casnică, și un întreg corp de funcționari creat în scop de a da tot impulsul cuvenit.

Toate aceste împrejurări sunt nu se poate mai prielnice pentru a pune în valoare comoara noastră națională și pentru a trage toate rezultatele ce le putem aștepta dela dispozițiile artistice ale neamului nostru.

Și totuși nu astfel stau lucrurile.

Cu toată bunăvoința statului, cu toată dragostea particularilor arta noastră națională vegetează. În masa poporului, — care într'un trecut nu prea depărtat creă motive de o puritate și de o originalitate admirabilă, — arta casnică degenerează. Mai ales la țărâ-nimea din jurul orașelor, tocmai acolo unde sub acțiunea îndrumării luminate ar trebui să ne așteptăm la o purificare a gustului, această artă și-a pierdut cu totul caracterul ei național. Iar în producția atelierelor înghebate prin intervenția statului și a particularilor nu vedem nici un progres. Aceleași forme se repetă de ani de zile fără altă schimbare decât a poziției motivelor în ornamentație. Nici o înnoire, nici un semn de creație. Totul se reduce la o execuție, ce e drept, destul de reușită și la rularea ornamentațiilor, cari se vedeau și acum 10—15 ani. Acest lucru nu este de natură să ridice prestigiul artei noastre casnice.

Oricât de bogată ar fi comoara populară de motive din care ne furnizăm, prin continua lor circulare, ele se învechesc, se banalizează. Iar omul cere vecinic ceva nou, ceva original. Artă casnică nu se poate reduce numai la o acțiune de reproducere a motivelor create până acum de popor, ea trebuie să năzuiască la o continuă dezvoltare creatoare de aici înainte.

Elementele date de popor nu pot rămâne ca ceva definitiv, dela care nu se mai poate face nici un progres. Ci ele trebuie să constituie un punct de plecare dela care să fie posibil a ajunge la o producție din ce în ce mai rafinată, tot așa după cum în literatură nu ne putem mulțumi cu poezia populară ci ne trebuie creațiuni mai artistice.

Rolul elementelor de artă populară în această privință nu este altul decât acela de a imprimă timbrul nostru național producției artistice în vecinica lui dezvoltare. Ele trebuie să servească nu ca un element de reproducere mecanică, ci mai mult ca un izvor de inspirație artistică.

Marincea Stănescu: Rezervistul.

Mai nimic din toate acestea nu se vede însă în încercările făcute până astăzi.

Cauza stă în lipsa de pregătire a factorilor, cari au luat în mână noua îndrumare.

Și în această ramură nu este destul să ai numai bunăvoință și să nu cruți jertfele. Pentru a face ceva se mai cere și pricepere, talent, și aci mai mult ca ori unde, și o pregătire temeinică. Faptul că în ordinea manifestărilor culturale și artistice ale poporului nostru artă casnică a fost cea din urmă care a atras atenția, este tocmai un semn că, pentru a fi înțeleasă, apreciată și servită, această artă implică pregătire serioasă.

Deocamdată însă ea este exclusiv în stăpânirea diletanților.

Orice persoană, care posedă o mică colecție, care obicinuește să se uite la câte un covor, este deocamdată o autoritate în materie. Taie și spânzură. Iar starea aceasta se resfrânge asupra întregii producții a atelierelor și școalelor noastre, cari reușesc să producă lucruri solide, dar nimica nou în ce privește ornamentația.

Ceeace ne trebuie este o îndrumare serioasă. A sosit timpul ca și în această ramură de activitate să se exercite un control serios, o acțiune de selecționare a ce e bun și ce e rău. Altfel vom ucide începuturile frumoase ce le avem, banalizându-le prin repetiție și degradându-le prin interpretare greșită.

La această operă doresc să contribuie și eu pe cât îmi permit modestele mele mijloace.

În scopul acesta în paginile ce vor urma voi încercă să urmăresc dezvoltarea artei noastre casnice sub diferitele ei laturi.

*

Începem cu câteva observații asupra unora din albumurile cu ornamente casnice naționale apărute până acum.

Rolul albumelor în dezvoltarea artei naționale este fundamental. Albumurile constituie o condiție primordială pentru a se putea începe o acțiune conștientă pentru dezvoltarea artei.

Nu se poate creă în domeniul artei noastre fără a dispune de elementele pe cari numai într'un album le poți găsi mai la îndemână. Făcând această constatare nu trebuie să cădem totuș în greșala acelora cari cred că albumul e totul și că în afară de el nu mai rămâne nimic de creat. Albumele (colecțiile de motive naționale) nu sunt ultimul cuvânt al artei, ele nu ne dau creațiuni complete pentru a putea fi folosite ca modele pentru execuție, ci numai elemente din a căror combinare omul de talent poate creă în spiritul național forme noi și modele pentru a putea fi aplicate în artă și industrie.

Astfel înțeleasă valoarea și importanța albumurilor, se înțelege că pentru o artă încă la începutul ei, cum este a noastră, modul cum a fost întocmite aceste publicații nu poate rămâne indiferent.

Voiu începe cu albumul d-lui Comșa dela Sibiiu, cel dintâiu în ordinea aparițiunii.

Albumul d-lui D. Comșa.

— Din ornamentica română. —

Abstracție făcând de studiile teoretice și de îndemnurile platonice menite să rămâie literă moartă atâta vreme cât nu se trec în faptă, d-l Comșa se poate considera ca unul dintre cei dintâi și poate cel mai însemnat promotor pe terenul practic al artei noastre naționale.

Activitatea desfășurată de d-sa în Ardeal, activitate încoronată mai ales prin Albumul său: „Din ornamentica română”, atât de cunoscut astăzi, a fost aceea care a deștelenit pentru prima dată cărările nebătătorite ale artei noastre naționale.

Dânsul este cel dintâiu care a urnit chestiunea din făgașul discuțiilor vagi și a pus-o pe terenul pozitiv al faptei, dând, prin colecția sa, proba pipăită a valorii nestimate a artei noastre populare.

Începutul său a fost hotărâtor pentru înlăturarea neîncrederii cu care eră privită până la d-sa arta noastră populară, căreia unii îi contestau până și existența.

Dacă deci activitatea d-lui Comșa nu ar fi avut decât acest singur merit, încă ar fi fost suficient să-i asigure un loc de frunte în dezvoltarea artei populare. Rolul d-lui Comșa însă trece cu mult peste aceste hotare.

Albumul său este până acum, după aproape un deceniu de multiple năzuinți în această direcție, cea mai de valoare lucrare de acest fel.

Dela acest început, făcut cu mijloace atât de modeste, până la cele mai recente publicații, care s'au bucurat larg de concursul statului, nu s'a făcut nici un progres.

Lucrul se explică prin amestecul preponderent al diletantismului într'o ramură care, pe măsură ce se înfiripează, simte dimpotrivă din ce în ce mai mult nevoie de elemente cu adevărată și serioasă pregătire tehnică.

D-l Comșa n'a fost un diletant.

O pregătire tehnică nu a avut nici d-sa. În schimb însă a avut altceva, prin care a suplinat în bună parte aceste lipsuri și care pentru un deschizător de drum nou eră tocmai ceea ce-i trebuia.

A avut o dragoste pasionată pentru produsele artistice ale neamului nostru.

D-l Comșa nu s'a legat de arta populară, cum este obiceiul curent astăzi, numai din dorința de a-și face, în lipsa unei alte ocupații mai potrivite, un plăcut „passe temps“; nici nu a venit cu gândul de a-și deschide carieră și de a-și asigura pe cea mai ușoară cale o gloriolă comodă printre contemporanii săi, ci a fost mânat de nevoia imperioasă ce o simțea de a împărtăși și altora frumusețile pe cari el le vedeă, le simțea, le ad-

pregătire tehnică sistematică, ajunge cu timpul la acel simț natural, la acea siguranță de gust și de ochi, perfecționată prin experiență, care poate ușor înlocui cultura sistematică.

La aceste însușiri d-l Comșa a adăos o scrupulozitate, o răbdare și o tenacitate neîntrecută în cercetarea și alegerea materialului, o metodă cât se poate de riguroasă în selecționarea izvoadelor.

Marincea Stănescu: Boboteaza pe timpul lui Mateiu Basarab.

miră și pe care cu durere le vedeă nebăgate în seamă de alții.

Ideia aceasta l-a stăpânit din tinerețe, a crescut putem zice cu dânsa; a frământat-o ani de zile acasă ca și în cele 18 luni de temniță „la răcoare“, cum zice d-sa.

Nu e călătorie, nu este turneu în satele Ardealului care să-l fi făcut ca particular, ca președinte al Societății agricole sau ca conferențiar al ei, în care să nu se ocupe, cu acea patimă care nu o găsești decât la apostoli și la îndrăgostiți, de arta populară, să nu cerceteze, să nu strângă podoabe cu grămada. Când un om de energia și de priceperea d-lui Comșa este în așa grad stăpânit de o idee, se înțelege că, chiar fără o

Motivele au fost culese de d-sa în curs de ani de zile. Fiecare motiv a fost reprodus, unele de câte 5—6 ori până la deplina reușită, cu o exactitate împinsă până la cele mai mici amănunte, păstrându-se nu numai desemnul, cum au obișnuit unii colectori de după d-sa, ci și culorile precum și dimensiunile absolut exacte.

Cu toată perspicacitatea și rigoarea domnului Comșa, în colecția d-sale s'au putut strecură totuși și câteva motive în care origina străină este evidentă.

Astfel motivul din tabela VI, Nr. 153 (nume propriu nu are) ne izbește la prima vedere prin stilul său, prin modul de interpretare exotic și caracterul desemnului și chiar și prin

tehnica lui. Motivele din tabela XX, Nr. 17 și XXXV, Nr. 68, 75,¹⁾ cu trandafirii lui banali și fără un caracter distinct în desen, culoare și felul de execuție constituie o dovadă pregnantă a influenței străine. Tot astfel și cu motivele din tabela XXIX, Nr. 50, 51.

Asemenea scăpări din vedere însă dispar cu desăvârșire față de întregul și bogatul cuprins de izvoade atât de bine selecționate.

Vrednice de laudă mai sunt deasemenea și sforțările ce d-l Comșa și le-a impus pentru a stabili nomenclatura populară a motivelor colectate.

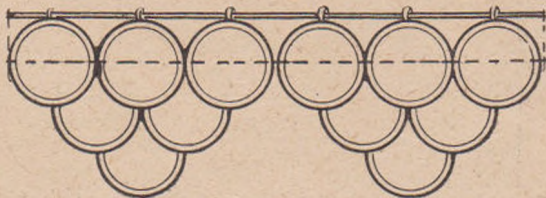
Dacă n'am avea numele proprii ale motivelor, cu greu am fi înțeles de unde și-a luat ființa cutare motiv, căci dela obiectul care a inspirat pe artistul anonim, până la modul cum l-a interpretat, este o distanță mare.

Ca să avem o idee mai pozitivă cât de simplu, rustic și original ne interpretează artistul anonim obiectul lui de inspirație, dau ca exemplu motivul de dantelă din tabela X, Nr. 187, lit. a, care ni se prezintă în fig. 1. Acest motiv fiind din Bănat se nu-

mește „bănușei“, dela bani, bănuși. Privindu-l ne întrebăm ce asemănare sau chiar ce legătură poate să aibă cu banii? Totuș, având puțin bun simț și știind obiceiurile Românilui aflăm misterul.

Să știe că în unele regiuni, Româncele au obiceiul cu ocazia sărbătorilor și a altor zile mari să poarte la gât ca găteală o salbă cu icosari, irmilici turcești sau alte monede din metal prețios sau imitație, înșirate într'un mod simetric după cum arată și fig. 2. E

¹⁾ Nomenclatura e greșită. Numele ce i s'a dat aparține altui motiv.

ușor de înțeles acum că artista anonimă cu simțul ei de a observa, influențată de strălucirea metalului și de frumuseța aranjamentului pe un gât probabil grațios, a avut motive puternice de a se inspira creând un motiv nou. Dacă comparăm subiectul de inspirație cu motivul creat, observăm la prima vedere marea lor asemănare.

În opera d-lui Comșa avem astfel o colecție într'adevăr științifică, în care metoda de rigoare la colecțiile de folclor este aplicată cu o sagacitate și cu o conștiinciositate, de care cei de după d-sa nici nu s'au putut apropia.

Tot ce s'a făcut pe urma lui, s'a ținut în limitele trase de d-sa, ori a rătăcit cu totul în afară de normele și de scopul unei colecțiuni, ajungând până la absurdități cu totul vătămătoare bunei dezvoltări a artei naționale.

*

Dacă valoarea părții ilustrate a albumului său rămâne astfel în afară de orice discuție, asupra părerilor ce d-sa le manifestă și a sfaturilor ce d-sa le dă cu privire la promovarea artei populare în general, sunt, însă, câteva observațiuni de făcut, asupra cărora nu putem trece fără a le semnală.

Aceasta cu atât mai mult, cu cât sfaturile d-sale au înrâurit și înrăuresc până astăzi în bună parte îndrumarea publicului nostru.

D-l Comșa nu a înțeles îndeajuns legătura organică ce este între un izvod și necesitatea care i-a dat naștere, scopul pentru care a fost creat și materialul în care s'a produs.

„Decât brâne sarbede, zice d-sa în capitolul „Ornamentica populară și promovarea ei“ pag. 4, și târcoale în zig-zag și alte imitații bizantine, armenesti, maure, etc., așa dar cu totul străine, pentru care ne lipsește priceperea și cari astfel pricinuesc indiferență față de biserică și chiar înstrăinare, negreșit că mai bun efect ar produce în bisericile noastre neîntrecutele podobe românești, cari fură ochii și înalță inimile stârnind cucernicie și mulțumire sufletească. În deosebi marea obște, țărănimea, cuprinsă va fi de mândră înduioșare văzând casa Domnului împodobită cu figuri și motive, pe cari înșiși le aplică cu drag, la că-

măși și broboade, la cingători, furci de tors, fluere, toporâști, poarta curții etc. Pe țărăncile, cărora le prezentai albumele noastre, le-am văzut cu ochii scânteind și uneori lăcrămând de bucurie...“

Sfatul d-lui Comșa a fost ascultat, după cum însuș d-sa o spune, dar inovația d-sale nu este fericită.

A crede că izvoadele dela cămăși, broboade, cingători, furci de tors, fluere etc., se pot lua ca un simplu rezort mecanic și aplică în ornamentația bisericească este a comite aceeaș greșală care ai face-o dacă ai îmbracă pe sfinți în ițari, cămăși și opinci.

Confuzia d-lui Comșa a fost înlesnită de convingerea d-sale că numai arta populară este națională: „Mândră și nobilă și românească fiind arta poporală și în deosebi ornamentația, își va face intrarea triumfală probabil în marea catedrală de aici, a cărei podoabe imitate vor fi de numeroase ori... Meritul inițiativei și propagării în cercuri largi revine în mare parte subscrisului, care am stărut morțiș în sensul acesta“.

Românească este arta poporală, dar tot așa de românească este și ornamentația religioasă română. Această ornamentație s'a dezvoltat în chip organic cu biserica noastră. Ea are tot atâta drept la respectul nostru ca și legea românească. Nu poți să-i modifiți formele ornamentale cu altele, atâta timp cât formele arhitectonice tradiționale rămân aceleași.

Cultul românesc care nu a fost un produs al solului nostru ci a fost numai adaptat vieții noastre, a venit în anumite forme arhitectonice, cari au implicat la rândul lor forme ornamentale speciale. Între aceste forme arhitectonice și ornamentica lor este o legătură organică, logică, așa cum nu va exista niciodată între dânsule și podoabele populare, produse ale nevoilor casnice. Aceste forme deși străine s'au dospit timp

de secole în sufletul românesc, au suferit toate schimbările posibile spre a le adapta geniului neamului nostru și astfel ele au devenit naționale și românești, tot atât de mult ca și orice izvod popular.

Greșala care s'a comis în Ardeal, unde biserica a fost încărcată de podoabe de ale industriei casnice, se comite în sens invers în țară, unde, dimpotrivă, podoabele și elementele arhitectonice eclesiastice sunt aplicate la locuințe particulare.

În amândouă cazurile se face o confuzie care ilustrează atmosfera de superficialitate și de diletantism prin care străbate astăzi mișcarea pentru arta națională.

O altă greșală a d-lui Comșa stă în confuzia pe care o face d-sa între motivele culese, cari sunt numai elemente de ornamentație, și modelele propriu zise, cari sunt compoziții, făcute cu aceste elemente în spiritul artei noastre.

Această greșală este curentă în activitatea actuală a atelierelor noastre cari nu știu decât să reproducă ceea ce s'a cules. Idealul nostru nu este însă numai de a reproduce izvoadele, ci de a le combina spre a ajunge, păstrând nota specifică românească, la compoziții din ce în ce mai superioare, mai rafinate.

Și tocmai aici urmează rolul elementelor pregătite cari pot creă, din elementele puse la dispoziție în albume, forme noi, lucru pe care diletanții nu-l pot face.

Înceind cu aceste observații scurta privire asupra albumului d-lui Comșa, trebuie să spunem că neajunsurile semnalate, impeceptibile față de numeroasele calități ale operei sale, sunt până la un punct scuzabile la d-l Comșa, care a fost un inițiator fără pretenții. Unii din autorii cari au venit după d-sa, însă, fără a realiza însușirile superioare ale albumului său, au făcut din aceste greșeli un adevărat sistem, care amenință cu falsificarea desăvârșită a caracterului artei noastre.

Dionisie Pecurariu.

„Iubire“.

Domnișoarei Natalia Pruncu.

Voi care sunteți cele mai bogate
 Din cei cu sufletească bogăție,
 De credeți în recolta ce-o să fie
 Harul grădinilor de voi lucrate —
 De credeți în curata 'ngenunchiare
 A celor mântuiți ca prin minune,
 Sunt un orfan ce 'n voi nădejdea-și pune
 Cântarea mea e jertfă și rugare,
 Azi lacrimile mele sunt de ghiață
 Durerea mea o liră fără strune
 N'o pot cânta și n'o mai pot nici spune
 Am moștenit ce n'are preț în vieață.

O de-aș fi moștenit și eu putere
 Frumsețe neștirbită, bogăție
 Poate mi-ar fi adus statornicie
 Cântarea mea nu cunoșteă durere.
 Sau de-aș fi moștenit desăvârșire
 Într'una baremi din a lumii arte
 N'aș fi avut de-atâtea chinuri parte
 M'ar fi iubit al sufletului mire.
 Trăiam în pacea datoriei sfinte,
 Iubiam ca ori și ce femeie bună
 Nu cunoșteam otrava ta minciună
 Din lumea glorioasă de cuvinte

Toate durerile atârnă steaguri
 De crengile copacului cu mirul,
 Căci sufletul e pururea martirul
 Și cei trudiți s'apropie șireaguri,
 Cetesc cuvântul schimbăcios iubire,
 De care e 'nsetat și dobitocul
 Sfințesc cu jertfă dreaptă — ori sting focul
 Cu neîndemânatica lor fire.

Nu mă gândesc la primăvara vieții
 Nu-mi pare rău nici de amiaza zilei
 Ce-a 'ntunecat icoanele copilei,
 Îmi stă un om în pragul bătrâneții,
 Nu e 'ntre noi scânteie de simțire,
 Suntem străini — ca mâne sună ceasul...
 Mi-e cunoscută umbra lui și pasul
 O ștergeți vorba grea: iubire.

Puneți cuvântul pacinic „îndurare“
 Ori neatârătorul „datorie“,
 Căci pentru mine-așa e scris să fie
 Și nu mai pot cuprinde sbuciumare...
 Pe umeri slabi cad uneori poveri
 Sub care uriașii s'ar înfrânge,
 Le e sădită nemurirea 'n sânge
 Celor ce știu să vindece dureri.

□

Povestiri.

Pe flori cu veștede petele
 O lacrimă mi-a lunecat,
 De strălucirea firei tale
 Apusul meu a luminat.
 Pe ceice mi-au luat credința
 Îi strâng în brațe plâng și iert,
 Adoarme 'n mine suferința
 Sunt umbra unui rai deșert.
 Dar e frumos cum niciodată
 N'aș fi crezut că poate fi
 Cu zarea lui înfiorată
 De farmecul de-al întâlni —
 Du dorul tainic de-al cuprinde
 În lumea sfântă de cuvânt
 Cu dragostea ce mi s'aprinde
 Din munca fiecărui cânt.
 În lume caldă de cuvinte
 Ce dulce-i primăvara ta
 Dai uneori clipelor sfinte
 Luciri pe care le-aș picta
 O vino, mergem cătră soare
 În lunci ne vom opri din sbor

Unde sunt toate trecătoare...
 Dăm și noi ce e trecător:
 Durerea dragostei temute
 Sfiala clipei de noroc,
 Îmbrățișări fierbinți și mute
 În care mintea stă pe loc; —
 Să ne omoare sărutatul
 Și să ne 'ngroape dragostea...
 . . . . .
 . . . . .
 — Strălucitoare dimineață,
 Cu soare fără de apus
 Să nu te 'ntunece vreo ceață
 Ori truda vreunui gând supus.
 Tu-mi cerni în suflet ajutorul
 Cum cerne luna zare 'n lunci,
 Ori poate ești mântuitorul
 Nerăsplătitei mele munci.
 La ce să vezi lumina lunei
 Să te mai frângă umilință
 Curată cum e roua spumei
 Cântarea mea de biruință?

≡

Maria Cunțan.

Activitatea artistică a Dr-lui Grigore cav. de Pantasi.¹⁾

(25 de ani de muncă artistică.)

În lumea noastră de astăzi plină de atâția reclamații și oameni de traiu bun, fără muncă, cei de talia lui sunt rari. Nu am pretenția de a spune totul și scrie totul, ce s'ar putea scrie despre acest om, în jurul căruia s'a făcut puțină reclamă, și pe care nici el n'ar fi dorit-o, ci mă voiu mărgini a schița, în marginile posibilității, activitatea lui artistică, poate adese pusă în serviciul străinilor, nu din vina lui, ci din a noastră.

Încă din frageda-tinerețe, ca elev de liceu, Pantasi a atras atenția profesorilor săi prin o predilecție deosebită și o pricepere adâncă a artelor frumoase.

Ca atare formase el o „academie declamatorică“ la liceul din Cernăuți și împreună cu colegii cei mai talentați a interpretat în formă de matineuri scenele cele mai frumoase și mai dramatice din Shakespeare, Schiller, Grill-

¹⁾ Dr. Grigore cav. de Pantasi s'a născut în Basarabia, la moșia Costiceni, jud. Hotinului, în 6 Februarie 1872 din părinți nobili. Mama lui este fiica fostului mareșal al nobilimei din Basarabia, Constantin Talpă, descendentul unei vechi familii de boieri. Studiile și le-a făcut în Cernăuți și Viena și luând diploma de doctor în drept și-a început cariera ca funcționar la guvernul din Cernăuți, fiind atașat la biroul prezidial. A fost transferat apoi la ministerul de interne din Viena, unde e și astăzi în calitate de redactor pentru ediția română la „Foaia Legilor Imperiale“, monitorul oficial austriac. E ofițer al ordinului „Coroana României“, e decorat cu medalia „Bene Merenti, pentru știință și artă“ și cu „Medalia Jubilară“.

parzer și alții. Mai apoi, ca student, la universitatea din Cernăuți și membru la societatea acad. „Junimea“, a avut Pantasi posibilitatea să-și desvolte talentul, înscenând serate teatrale și în analele „Junimei“ vor rămâne neșterse tablourile vivante, pline de farmec poetic și pitoresc: „Soarele“, „Visul marinarului“, „Junimea“ și altele. Cu societatea „Armonia“ a înscenat opereta „Crai nou“ de C. Porumbescu și opera națională „Moș Ciocârlan“, muzica de Tudor cav. de Flondor. În această operă cu splendide tablouri din viața poporului român și cu o mizanscenă strălucită a interpretat el însuși cu multă pricepere artistică rolul sgârcitului moș Ciocârlan.

Opera „Moș Ciocârlan“ a avut mare

succes nu numai în Cernăuți ci și în Sibiu și la Teatrul Național din București, cu ocazia expoziției din 1906.

La împlinirea a patru secole dela moartea lui Ștefan-cel-Mare, Pantasi a aranjat în teatrul municipal din Cernăuți o feerie istorică națională cu tablouri vivante din viața marelui erou. Teatrul Național din București a trimis atunci toate costumele naționale istorice, necesare la reprezentare.

D-l Istrati, fost comisar general la expoziția din București, l-a invitat pe el să pună în scenă o parte din istoria neamului la arenele romane.

Apoteoza din „Cântecul neamului“ de G. de Pantasi (Serbarea din Cernăuți dela 16—17 Decemvrie 1913).

Trecând apoi la Viena și-a continuat activitatea, aranjând concerte cu concursul societății academice „România Jună“ și cu încetul și-a făcut intrarea în cele mai alese cercuri artistice germane, care au recunoscut în Pantasi un talent, cu un simț ales pentru artă. A reprezentat în capitala imperiului, în nemțește, „Muzica înalță sufletul“, melodramă de Carmen Sylva, „Armoniile lui I. Strauss“, feerie, „Farmecul fetelor“, pantomimă, „Drum de fier“, pantomimă, toate aceste compoziții proprii. Culmea artistică a ajuns-o Pantasi în 1911, când a aranjat opera „Cântul“ și baletul său „Nippes“ în teatrul particular al curții imperiale din Schönbrunn în fața împăratului Francisc Iosif și a întregii curți imperiale.

Rolurile acestor piese au fost susținute de fruntea nobilei austriace. Succesul acestor piese a fost așa de mare, că ele au trecut imediat în repertoriul operei imperiale, unde se vor reprezenta, în curând, pentru a 50-a oară.

În anul 1912, Pantasi a aranjat la București, sub patronajul M. S. Regina Elisaveta și A. S. Principesa Maria, creațiunile sale, baletul „Nippes“, „Muzica înalță sufletul“, melodramă de Carmen Sylva și „Visul păstorului“, în folosul Policlinicei.

Tot în acel an a reprezentat dânsul la opera cehă din Praga marele balet „Prometheus“ cu muzica de Beethoven, o creațiune de o frumusețe clasică.

Cu ocazia împlinirii alor de 25 ani de activitate artistică, societatea „Junimea“ din Cernăuți a sărbătorit în chip deosebit acest jubileu, aranjând pe scena teatrului municipal reprezentarea melodramei „Muzica înalță sufletul“ și marea lui feerie națională „Cântecul neamului“. Fericitul artist i s'au făcut mari onoruri și nesfârșite ovații la reprezentare. Pantasi mai are apoi un șir de piese, ce așteaptă să fie reprezentate. Amintesc numai unele din ele, ca „Visuri de aur“, mare balet,

„Muzica înaltă sufletul“ de G. de Pantasi (Serbarea din Cernăuți dela 16—17 Decemvrie 1913).

„Vara“, balet cu muzica de R. Mader, fost director al operei din Pesta, „Floare de nufăr“, „Viena—Paris“, „Fanny Elssler“.

Într'o zi l-am vizitat pe artist în apartamentele sale, împodobite cu cununi de lauri și o mulțime de alte daruri și fotografii, oferite cu ocazia reprezentărilor sale, și cu zâmbet pe buze și tristețe în ochi mi-a spus că de ani de zile așteaptă să i se ofere posibilitatea de-a reprezenta pantomima națională „Povestea Soarelui“, pe scena Teatrului Național din București, o adevărată capd'operă, despre care celebrul coreograf și întemeietor al baletului la opera „Scala“ din Milano, Signore Manzotti i-a scris: „C'e un lavoro di gran ingegno con veri effetti meravigliosi“. Speră, însă, că acum cu venirea d-lui I. A. Brătescu-Voinești în fruntea Teatrului Național, i se va da ocazia să-și reprezinte această pantomimă. Mi-a arătat apoi cea mai nouă lucrare, o pantomimă intitulată „Luceafărul“,

inspirația din Luceafărul lui Eminescu, scrisă cu ocazia împlinirii de 25 de ani dela moartea marelui poet, care deasemenea ar merită să fie jucată pe scena Teatrului Național.

Mi-a spus apoi că visul lui e să-și poată pune vreodată toată munca în serviciul Românilor și să poată întemeia opera română. Bucureștenii ar nimeri în el poate pe omul cel mai apt. Aș fi orișicând gata, mi-a zis el, să-mi las cariera aceasta frumoasă de funcționar și să mă pot pune în serviciul neamului meu. Eu cred că ar fi o datorință a neamului să sprijine asemenea fii, să caute să nu aibă parte străinii de ei, să le dea ocazie să se manifeste și să-și desvolte talentele lor bogate spre onoarea și fala lui. Cei din țară îl vor cunoaște de altminteri, căci el a fost adeseori decorat de regele Carol, a fost oaspe la curtea regală și M. S. regina Elisaveta i-a dat în repețite rânduri o atenție foarte delicată.

I. Nanu.

Îngerii de pe uşile altarului.

Abiã de-o săptămână, intraseră băieţii în vacanţa cea mare. Cei mai răsăriţi, ca şi odraslele de câte 8—9 ani ale caselor sărace, ieşiseră, alături cu părinţii, la muncă, sub arşiţa lui Cuptor. Dar, cu asta, satul nu eră pustiu. Abiã se ridică soarele, două su-liţi, deasupra Ghebosului, şi din ograda lui Măgură, ieşeau, aşa cum ies din ascunziş tâlharii după pradă, patru deodată... După anumite semnale, mai aproape ori mai departe, pe la porţi, se iviã, ici-colo, câte unul, mai scormoniã pe ceilalţi — şi, aşa, se încheagă o ceată de 10—15 băieţi... Porneau, deocamdată, agale pe marginea şanţului. După umblet şi după înfăţişare, nu i-ai fi socotit oameni fără însemnătate... Se strecurau pe sub ferestre, sfātuindu-se ca nişte gospodari cari au luat-o cătră primărie... Când se găsiã cine să-i fugărească de prin curţi, unde tãbărau pentru joc şi pentru stricãciuni, nu se mai opreau pânã la Nicã Pãmãntezu...

O casã veche-veche, cu acoperişul lãsat mai într'o parte, cum îşi împinge căciula un om, care se scarpină în ceafã de nevoile cele multe — aşa ar fi casa lui Nicã... Fiind ieşitã din linie, îi vezi pãlãria pleoştitã încã din capul satului... Cu partea dinainte se lasã spre poartã, iar cãmara se ţine sus, şi, par'cã, s'ar îndemnã dimpotrivã, spre curtea vecinului — ca un trup istovit, care nu ştie cum să-şi mai odihnească oasele... Şindrila e împresurată de muşchii, măcinată de vreme şi spartã, pe alocurea, de săgeţile de luminã, ce încep să curgã de deasupra Ghebosului şi nu mai conţinesc ziua toatã. Astfel, e clãditã pe temelii largi, cu odaie mare în faţã, cu o cãmara şi cu tindã. Fusese cea mai arãtoasă casã pe vremea robiei... Fereastra cãzutã a odãii din faţã deschide, sub straşina sdrelitã, un ochiu mare, turbure de pustiu şi de întunec... Totuş, înconjurată cum e de cei doi meri şi de porumbiştea din grãdina vecinului, casa lui Nicã par'cã îşi mai ascunde calicia, cum şi-o ascunde omul sãrac, cu o cămaşã curatã la bisericã...

*

Åsta e sat de oameni lacomi, al dracului, dupã agonisealã. Se scoalã cu noaptea în cap, rãcãie pãmântul şi bat drumurile şi pãdurile, ca nişte apucaţi, pânã ce mai vãd înaintea ochilor; apoi, îşi aduc caii dela pãşune şi fac pe chirigiii pânã dupã miezul nopţii, picotind, cu hãţurile înfãşurate pe mânã... Nicã Pãmãntezu n'are nici pãmânt să scormonească şi nici putere nu mai are. Nu erã, în tinereţã lui, codaş la muncã, dar nici la nunţi şi la şezãtori. Ca să fie omul apucãtor — ziceã Nicã — şi să se lãcomească prea tare dupã cele pãmãnteşti, e pãcat... Când învăţãtorul le-a lãmurit, pentru întâia datã, fabula cu greerele şi furnica, băieţii, numai decãt, s'au gândit la Pãmãntezu; fiindcã toţi ceilalţi din sat îi dãduserã zece înainte furnicii... Mamele, cari în fiecare zi se împiedeau de bãtrân, se legarã de fabulã, ca să-i sperie pe copiii cã au să ajungã, şi ei, cu mintea sucitã şi gata de palavre, pustii şi bãtuţi de Dumnezeu, ca Nicã... Cu toate acestea, pânã şi cele mai rele de gurã trimeteau bãtrânului când o pãne, când legumã — şi asta nu se potriveã cu fabula. Apoi, cu toate cã minteanul lui de lãnã albã erã vechiu şi tocit, a lui erã strana de frunte la bisericã, el treceã întâi la miruit şi, pe drum, îl agrãia popa întotdeauna...

Aşa, bãtrân, nu mai erã bun de nici o treabã, — şi treceau luni de zile pânã să-l cheme un vecin la ceva cãrpãcealã de strungãrie — şi fusese meşteşugar cãutat odatã!... Acum făcea mai mult fluere şi sãnii pentru băieţi, cãrji şi sicrie pentru cei poticniţi în cale... Întotdeauna, aveã gata, sub pat, un sicriu mai mic pentru copil şi un altul lung, pentru om în vârstã; afarã de al lui, pe care şi-l suise în pod. Şedeã în cãmara din fund şi intrã şi ieşiã pe fereastra dela drum, fiindcã uşa dela tindã nu se puteã încuiã decãt pe dinãuntru, cu zãvorul... Dacă vreun lãieş ar fi izbutit să se furişeze pe fereastrã, nevãzut de vecini, ar fi avut de furcã pânã să poatã birui uşa cu douã încuietori a cãmãrii; iar în tindã şi în pod, în afarã de sicriul lui Nicã, nu se găseã altceva de adunat, decãt

câteva scânduri și blăni de stejar și încă două săniuțe de ale băieților, adăpostite acolo de grija mâniilor părintești și a focului...

Când băieții ajungeau în dreptul casei lui Nică, Duțu lui Măgură se rupea din ceată, și-și făcea vânt pe fereastră înăuntru; apoi, căută afară să vadă de mai cutează vreunul să-l urmeze... Ceilalți alunecau, în năvală, pe porțiță înăuntru, și-l așteptau să se arate în prag... În răstimpul acesta, el cercă ușa cămării, și, dela o vreme, se auzia dinăuntru sgâlțâitul surd și glasul lui Duțu, care bombăniă singur, cum făcea Nică atunci când îl biruia năcazul... Uneori își lăsă tovarășii să mai aștepte în ogradă, suia câțiva fuștei ai scării și-și rotiă ochii pe sub acoperișul fumegăit și sfârticat, asupra lucrurilor, cari se mai găseau prin pod...

Când se arătă în ușă, Duțu nu mai eră acelaș. Par'că ieșia gospodarul casei, să mai vadă de cele treburi pe afară... Închideă ușa, cu grijă, în urmă-i și mai cercă odată ivărul, să vadă dacă se ține bine... Nici Nică nu purtă grijă mai multă. Băieții ceilalți vedeau, atunci, cum creștea depărtarea între ei și Duțu, și, fiindcă acesta se făcea, deodată, scump la vorbă, nu-l mai slăbeau din întrebări. Cu trudă multă puteau să afle, rând pe rând, că bătrânul nu-i acasă, că rândunica a început să-și învețe puii la sburat dealungul podului, și alte știri pe cari le mai putea aduce de sus. Când Nică eră acasă, Duțu mai rămânea la sfat cu el, și nu ieșia între băieți decât târziu. Deaceea izbutise să pătrundă, încâtva, tainele meșteșugului, și trecea, în ochii băieților, drept un fel de ucenic al bătrânului... Alți băieți încercaseră să intre pe fereastră, să-și facă drum prin pod ori să se apropie de sculele bătrânului, dar Duțu, întotdeauna, i-a știut ține departe...

*

Cu toate că ferestrele și ușa lui Nică răsuflau de-a binele, tot mai bine o duceau bătrânețele lui iarna. Lemnele nu erau scumpe, în pădure, și se găsiă, întotdeauna, în zilele acestea de răgaz, un fecior să i le aducă. Apoi de lucru găsiă mai mult, nu numai sicrie și sănii (pe cari rar le plăteau băieții), dar și alte lucruri de trebuință în gospodării,

la cari oamenii nu se puteau gândi decât iarna. Și-apoi începeau șezătorile. Toată vara nu-l băgau în seamă pe Nică decât băieții, cu cari își omoră vremea, spunându-le povești și ținându-se pe lângă ei cu lucrul. Dela ceilalți n'avea decât binețe și, uneori, ocări că e bătrân și se ține de isprăvi cu copiii. La Măgură și încă în câteva case, unde erau fete, făceau întotdeauna șezătoare lungă și Nică își împliniă bine partea lui și eră, întotdeauna mai plină casa. Le plăcea la cei mai în vârstă, fiindcă toate câte au fost, Nică le dichisiă mai bine, iar pentru ceilalți aveă povești din belșug. Pe când femeile împungeau cu acul ori alegeau firul din caer, Nică și copiii curau porumbul din albie, după ce-l snopiseră feciorii în saci. Gheorghită cel mic al lui Măgură se certă cu ceilalți cine să șadă lângă unchiaș, că nu încăpeau decât doi... Bătrânul, cum intră, se trăgea, de-a dreptul, lângă băieți, și, pe când femeile continuau, cu răgaz, firul vorbeii, el, adus de spate cum eră se lăsă între băieți și nu-l mai cunoșteai decât după lâna albă... Începeă apoi între ei un chicot și o hârjoneală, că toți ochii fugeau, dela o vreme, acolo... După câte-o soție, Nică radea cu tâlc, trăgând, blestemat, cu ochiul, la băieți — și atunci dinții lui rari se arătau sub mustața albă, cenușie... Gheorghită radea și el, prost, alături, înțelegând lucrurile pe jumătate... Când, apoi, bătrânul se da la basme, din greu, se lăsă tăcere mare... În capul lui erau atâtea sgrîpțoroaice, fete și feciori de împărați și atâția smei și feți-frumoși, că scotea, scotea și nu mai aveă capăt... Și copiii mai priviau mirați, unul la altul, când bătrânul se amestecă și pe el în poveste, ori zâmbeau cu îndoială... Pe măsură, însă, ce băieții picau de somn, se potoliă și unchiașul, căută cu ochii lui vii în dreapta și în stânga, la ceilalți, cari îngânau vorbă domoală; și pe fața lui începeau să joace umbrele unor gânduri străine și de basme și de copii... Se ridică, ziceă „noapte bună“ și ieșiă. Adunându-și umerii în zeche, își făcea loc prin zăpada răscolită de viscol...

*

Când s'a întors Nică, la 60, cu fruntea crestată din Italia, și-a luat și el nevastă; și,

în odaia cu fereastra spartă, ani de zile eră numai o nuntă, în câmp numai cântec, iar când veneau acasă, jugul boilor se înneacă în verdeață... Când a fost să se ridice biserica, boii și palmele lui au dus greul. Dușu le spune celorlalți copii, ca să le știe și ei... Le-a auzit de pe la ai casei și mai știe câte ceva și dela bătrân, care-l socotește ucenicul lui și, de multe ori, tainesc unul cu altul fie de ale meseriei, fie alte alea... Sătui de joc, băieții șed pe malurile șanțului, pe podișcă și pe prispa de piatră, iar Dușu în fereastră... Gheorghiuță încearcă să împlinească câte ceva, gâgăvind cu dinții lui de lapte, răriți, și, atunci, Dușu se răstește la el să tacă, iar Gheorghiuță nu mai zice nimic, fiindcă Dușu știe mai bine...

... Când eră biserica împlinită a venit un zugrav să facă sfinții — și-l ținea Nică cu de toate. Hodaia din față eră îmbrăcată cu tot ce aveă Safta mai adecătelea din zestrea și din strădania degetelor ei — și, așa, zugravul ședeă aici. (Băieții băgau de seamă că Dușu aduceă vorba chiar așa cum o aduceă Nică). ... Și Safta și cu Nică aveau o fată, numai de patru ani, pe Florica. Se uitau la ea cum se uită oamenii Dumineca la Pruncul din brațele Preceștii. Și străinu ăla așa mult o plăceă, că întotdeauna veniă cu buzunarele încărcate de bomboane și de roșcove. (Gheorghiuță vrea iarăș, din toată inima, să spuie ceva, dar se stăpâni iute). Când biserica a început să se umple cu sfinți și cu draci, Nică s'a pus și el pe muncă, și patruzeci de zile a lucrat la o cârjă și la un fluer, să nu plece străinul neomenit din sat...

Dar când a fost să se sfințească biserica și s'au pus ușile altarului, ce să vezi! Îngerii semănau toți cu Florica... Și n'a mai trăit fata nici o săptămână... Străinu a plecat mai înainte, cu cârja și cu fluerul... Și de atunci s'a apucat Nică să facă și sicrie.

În noaptea morții, Florica eră cuprinsă de liniștea celor ce vreau să moară și nu mai vād decât pe îngeri... Nică picoteă de somn — și, atunci, se făceă de par'că Nică eră la biserică, și unul din îngerii de acolo i-a zis: „Fă-mi taică un sicriu că nu mai pot să stau așa...” Și, de atunci, are mereu sub pat două — pentru cine s'o nimeri...

Unul din cei de pe podișcă lovī, ușor, cu o nuia în apă și stropi amândouă mălurile șanțului. Băieții se răstiră amenințatori la el, iar doi mai mititei luaseră toate măsurile pentru plâns... Din fereastră, Dușu tună, odată, plin de mănie: „Mă prostule!” — apoi povestirea urmă, ca și când nu s'ar fi întâmplat nimic.

... N'au trecut, apoi, ani mulți, și Safta a căzut la boală grea — și, într'o noapte, îngerul s'a arătat iară și a zis: „Fă-i, taică, un sicriu și mamii să se odihnească...” — și numai atât a zis. Iar când Nică a rămas singur-singurel, a început să-i albească părul la tample și toate din ogradă să-i intre în paragină...

Dușu avū o ușoară tresărire. Vorbele băteau acum și la nenorocirea cu focul, care mistuise șura și grajdul bătrânului... Copiii auziseră, de pe la părinți, că asta ar fi fost o ispravă a lui Dușu. Băiatul își roti, odată, ochii împrejur, apoi se răsti unui frate mai răsărit decât Gheorghiuță: „Du-te acasă să nu vie mama!...” se întoarse în fereastră și se pierdū înăuntru...

Când a ars șura lui Nică — gâgăvi sfios Gheorghiuță — flăcăraia s'a ridicat până la cer! și eră noapte... Și flăcăraia veniă, apoi, devale, — și toată apa fierbeă în Olt!... Veta a văzut... Zugravul s'a arătat, de două ori, deasupra șurii — și-l mistuieă focul... Porumbelii dedeau ocol focului și boii unchiașului sbierau în grajd, săracii, după ajutor... Atunci a venit taica, în fuga mare, și, când a auzit mugetul boilor, s'a repezit să-i scoată, ce-o fi... Și-a stat mult acolo, că nu cutezau... Și când i-a prins, cu putere, de coarne, tot i-a scos!... Iepuroaica, când a văzut că se desface ușa grajdului, sta la gaură, să iasă, să nu iasă..., și n'a putut să-și lase puii...

„A avut iepuroaica pui?! Cin' ți-a spus? — Mama...

— Minți că n'a avut!”

Gheorghiuță dădū din cap, cătră întrerupător, că a avut... Și continuă:

„Boii, Veta spune că aveau coarne mari de cuprindeau ulița toată; și, când veniă un car, trebuieă să iasă din drum ca să poată

trece Nică... Când s'a făcut școala, el a adus toate bârnele din pădurea de aramă!..."

Gheorghiiță, pe care niciodată nu-l mai lăsaseră să vorbească atâta, simția că luase stăpânire asupra celorlalți și aproape găfăia vorbind... Și deodată, iată că unii izbucnesc într'un râs batjocoritor, alții prind să zâmbescă îndoielnic, iar alții rotesc ochii nedumeriți...

„Ce pădure, mă țâncăule?”

— Pădurea lui Nică... îngână copilul turburat, fricos și cu ochii umezi... Părea un cățeluș încolțit la gard de o haită întreagă.

— Pădurea de urzici?..."

Băieții izbucniră într'un râs cu hohote și Gheorghiiță începă să plângă...

Soarele se lăsase pe muchea pădurii și aprinsese o fereastră dela turnul bisericii... Un car cu fân venia, agale, de cătră capul satului și închisese ulița toată.

Cu câteva scule la umăr, se arată și Nică din ulicioară. Cu pașii lui mărunți și împiedecați se apropiă de casă...

Gheorghiiță și alți doi grăbiră înaintea lui:

„Așa că ai avut pădure de aramă, nene Nică?!..."

— Avut...

— Aștia zic că n'ai avut...

— Poi dacă sunt proști!..."

În ochii plânși ai copilului se înstăpâni, deodată, seninul biruinței, se întoarse spre ceilalți, și, nu fără sfială, le aruncă, cu glasul plâns: „proștilor“!...

Nică șeză, puțin, pe prispă și-i spuneau băieții ce mai e pe acasă (porumbeii, rândunicile, Duțu...).

Duțu îi auzise, tocmai, glasul — și se arată, iar, în fereastră... Bătrânul intră după el, iar ceilalți se risipiră...

Umbrele serii se ridicau, din adâncuri, tot mai dese și se risipeau tot mai sus, mânând, pe tărie, valurile de lumină spre focul aprins în zare, și lăsând, în urmă, stele tot mai multe...

În mijlocul ogrăzii cuprinse de pace, cumpăna fântânii se ridică, cum se ridică o mână omenească spre nădejdea cea de pe urmă... Pe locul șurii, în pământul stătut și îngrășat cu păieturi și gunoiu, crește porumbul ca

bradul de înalt și se vede din toată porumbiștea grădinei, ca și când ar fi crescut pe un morman de pământ... În ogradă, iarba dă năvală, de pretutindeni, spre ușă, și Nică și cu băieții și cu pasărilor lui n'au mai putut s'o birue. Nici un acaret nu mai e, și numai cotineaua porumbeilor se ridică pe un stâlp geluit de stejar. Găinile dorm pe vreme grea în pod, iar acum, în măr, șopotesc între ele...

*

Pe la începutul toamnei se lăsă o vreme umedă și rece. Nică se trăsese în cămară de frica vremii, cum se trage ursul în bârlog, când vine iarna — și nu se mai arată oamenilor... Simția că nu-i e bine... Și cum, într'o noapte, îi ardea trupul greu și-i fierbea sufletul într'ânsul, o clipă nu putea să adoarmă, cu adevărat... Lumina și întunecul îi jucau, pe rând, înaintea ochilor... Acî se porneau svonuri și glasuri omenești, acî cădea tăcerea, cum se lăsă ea, deodată, după un trăsnet înfricoșat... Gheorghiiță intră și ieșiă, fără treabă; se așeză pe căpătâiul unui sicriu, să aștepte... Și, dela o vreme, nu-i mai pută ține seamă. Părea că ieșise, și se găsiă, totuș, acolo... Și deodată, pe locul acela se făcū un înger, apoi, alături, altul — și așa, catapetasma toată... Și, cum eră singur în biserică, în strana lui, i-a zis îngeru iară: „Acum, hai și tu la noi, taică...“ și deodată în altar, glasuri multe dădeau răspunsuri la liturghie... Nică s'a mirat de asta; a deschis ușa cu îngeri în lături, să vadă ce-o fi... — și ușa l-a scos afară!... Clopotele sunau, ca la praznic mare, iar pe gard, un cocoș băteă mereu din aripi și scotea glas de clopote din gură... Și, deodată, dangătul se înneacă în tăcere, iar cocoșul se rostogoli la pământ în nesimțire... Și eră Gheorghiiță!...

Când s'a trezit nu-și mai putea svântă sudoarea de pe frunte; lumina intrase pe fereastră și pătrunsese toate unghiurile cămării. O bucată din cumpăna fântânii se întindea mai neagră peste norii plumburii... Nică se sculă pe genunchi și-și făcū rugăciunile de dimineață. Apoi, când Veta și cu Duțu i-au adus mâncarea caldă, n'a putut să guste nimic — și Duțu a rămas cu el. Se uită, acum, lung la Duțu, și după ce s'a

uitat mai lung la Duțu, s'a ridicat anevoie, galben cum eră; i-a cerut ajutor și a tras pe mâneci minteanul. Apoi, sprijinindu-și dreapta pe capul ucenicului, așa că i-l cuprindea tot, au ieșit în tindă... În vreme ce Duțu își făcu vânt pe scară, ca o pisică, bătrânul, sfârșit, se lăsă rezemat pe fuștel... Când, apoi, într'un târziu, s'a arătat deasupra chipul îngălbenit și stors al lui Nică, Duțu a împins cearșaful fumegăit deoparte și a început să tragă sicriul pe pod dealungul... Rândunicile, cari se pregăteau de drum și cari se trăsuseră, toate, în pod, de ploaie, au început să sboare pe deasupra și să țipe, speriate de atâta huruit... La gura podului, băiatul a tras un capăt al sicriului la Nică, iar de un cap ținea el — și-l coborau așa... Bătrânul, vedeă Duțu că eră prea slab ca să se poată ține sub atâta greutate și, de aceea, Duțu, sus în pod, se lăsase pe genunchi și-l ținea, așa, din câtă putere aveă

în amândouă mâinile... Îl ținea mai vartos atunci când unchiașul coboră un fuștel... Ca să mute piciorul și să-și ajute cu mâna coborișul, Nică propteă sicriul de frunte — așa cum a văzut Duțu că fac groparii, când caută să-și înțepenească bine piciorul...

Când au ajuns în cămară, Nică a căzut sfârșit pe pat — și i-a fost așa de rău, că l-a grijit popa și a venit lume multă... După prânz, apoi iar s'a întors spre bine, — că i-a zis lui Duțu „ucenic“ și „Duțule, drăguțule“.

Dar, cătră asfințit, deodată, s'a întristat adânc și a amuțit... Par'că se gândia ceva.

Apoi a început să rotească ochii împrejur și, în vreme ce Duțu îi strângea, tremurând, în mână lumânarea, căutătura lui tulbure se pironieă nedumerită la Veta, care plângea toată... Și s'a stins cu nedumerirea asta pe față.

La căpătâiul lui mai veghiaseră toți îngerii de pe ușile altarului...

Romulus Cioflec.

Cronici.

Artă.

Octav Băncilă, Marincea Stănescu, Luchian, N. Dărăscu și Mogoș.

Pentru a doua oară d-l Octav Băncilă părăsește cetatea celui de-a doua capitală a țării, încumetându-se, cu sfiala adevăraților artiști, să-și deschidă la Atheneu expoziția ultimelor lucrări. Întăia oară a fost înconjurat de cea mai revoltătoare pasivitate; expoziției din urmă însă i s'a dat toată atenția cuvenită.

Octav Băncilă e un pictor social. Un răsvrătit. Din pânzele lui se desprinde atâta ură, atâta revoltă contra întocmirilor sociale încât părăsești expoziția cu impresia de-a fi asistat la o întrunire de revendicare. Înzestrat cu o deosebită putere de observație, vrăjmaș al neschimbatelor întocmiri sociale, stăpân pe-un colorit energic, îndrăzneț și dacă adăugăm dragostea ce o are față de cei obișduiți, de cei pururea îngenunchiați și nedreptățiți, socotim că Octav Băncilă eră sortit să se izoleze de mulțimea pictorilor de amănunt. Țăranii frumoși, gătiți în haine de sărbătoare, nu l-au atras, dar i-au sfâșiat inima robii pământului străin, flămânzi, istoviți, cu cămașa sdreanțe și cu ochii încărcăți de revoltă. Țăranii noștri au găsit cel mai bun interpret în Octav Băncilă, țăranii noștri cei de toate zilele, nu parodiacci aduși cu sila la diferite sărbători naționale!

Cât de dureroasă-i și cât de bine prinsă tovrășia între țaranul ce duce la gură bucata de mămăligă neagră și boii stăpânului, grași și frumoși, cu care a arat ogorul străin, în „Pânea cea de toate zilele“. Un tablou plin de adevăr și de vieață e „Propagandistul“ în care a fixat mijlocul de lățire al răscoalilor din 1907. Povestea țaranului fără pământ ne-a înfășiat-o în „Pribeagul“ care, obosit de umblat după câștig, se odihnește pe-un pietroi și are de prieteni sapa și traista goală.

E bine redată desnădejdea și tristeța mărită de cerul innorat; de altfel d-l Băncilă știe armoniza tristeța modelului cu a naturei precum e în „Sentinela“ și în „Orbul“. Privind cel mai mare tablou expus „Intrunirea“, agitația lucrătorilor fierari te cucerește. Atât de expresiv e lucrătorul în haină albastră că par'că-l auzi vorbind. Octav Băncilă are și tipuri interesante de evrei. „Predicatorul“, un evreu bătrân ce-și frământă mâinile chinuite de precizerile cărții unsuroase, apoi „Tip din Iași“. Uneori d-l Băncilă e și poet. „Întoarcerea din pădure“ ne-o dovedește. Această pânză n'a fost lucrată în atelier căci prea sunt văzute și observate cele prinse în tablou.

Nu pot trece cu vederea „Portretele de măicuțe“ și mai ales „Colț de chilie“ și „La Vercerne“, pânze lucrate într'o atmosferă de religiositate, de sihăstrie.

Rămânem cu convigerea că Octav Băncilă mai înfrânându-și avântul și stăruind mai mult asupra fiecărei lucrări, ne va da pânze de-o netăgăduită valoare artistică, socială și națională.

*

D-l Marincea Stănescu se afirmă ca un bun pictor bisericesc. Specializarea în arta decorativă bisericească implică muncă istovitoare, și răbdare multă, în afară de greutățile deosebite de tehnică, de compoziție și colorit. Marincea Stănescu a reușit să înălțare aceste piedeci după cum ne dovedește în schițele decorative ce le expune. Relevăm: „Proiectul Nr. 4“ și „Schiță de proiect pentru biserica sf. Ioan Botezătorul din Brăila“.

D-nul Marincea Stănescu e și portretist bun. Deprins cu severitatea picturii bisericești, fixează în portretele d-sale: o expresivitate cucernică, o atmosferă religioasă. De aceea „Popa Nae“ e un minunat portret, deosebit, ca valoare, de celelalte.

Relevăm calități de compoziție, reușim cu mijloace puține să ne dea situația unei mulțimi. Avem „Intrarea Brigăzei 33 în Plevna“; a prins bine mișcarea soldaților, a dat vieță trupei, în „ansamblu“, iar dacă adăugăm nota tristă unei facturi degajate de acel surplus discordant, avem „Rezervistul“, tabloul indușetor, realist.

Arhaic în „Boboteaza pe timpul lui Matei Basarab“, romantic în „Din basme“, constatăm că artistul Marincea Stănescu reușește să ne emoționeze și să ne dea crâmpene din viața adevărată.

*

Despre Luchian nu știi ce să spui: nu poți vorbi nici despre defecte, nici despre calități, pentru că Luchian reprezintă în artă „adevărul“ care nu e nici „mai“ nici „foarte“. Expoziția lui e o seră: Flori, parfum și lumină! Ce contrast între boala care-l ține robit patului și între bogăția de lumină, între vieța aprinsă, între tinereța închisă în pânzele expuse! Luchian e un primitiv. Nu l-a influențat nici o școală, nu l-a subjugat nici un curent, nu l-a denaturat nici o metodă. A privit, a cercetat, a înțeles, a simțit și-a căutat să deștepte și în noi aceleași credințe. Florile lui Luchian sunt proaspete, sunt abia rupte din strat, ori din ghiociei.

Ce minunate sunt „Albăstrelele“, „Liliac și garoafe!“ cu vopseaua pusă din fugă, să nu piardă efectul observat. Peisajele lui Luchian te cuceresc: „Lunca dela Poduri“, „Mesteacănii“, „La marginea satului“ sunt pânze care ne înfățișează un talent adevărat și de care d-l N. Dărăscu, coexponentul d-sale, a căutat să profite. D-l Dărăscu reușise anul trecut să-și creeze o atmosferă favorabilă grație prietenilor cronicari. A prevăzut „dezastrul“ din anul acesta și-atunci s'a gândit că o expoziție în tovărășie cu Luchian i-ar fi de folos.

D-l Dărăscu nu-i pictor; e un desenator, un decorativ. Ar reuși perfect în desenul liniar. Te izbești în toate pânzele de influențe străine.

Dornic de originalitate, întrebunțează un colorit care dă cele mai imposibile efecte. Aquarelele sunt

desenate corect, sunt frumoase, încântă ochii și — atât. Are totuș câteva „Efecte de noapte“ interesante.

D-l Dărăscu ar putea să dea lucrări de valoare. Începutul l-a făcut cu „Interior de fierărie“.

Așteptăm urmarea...

*

D-l Petrescu-Mogoș expune peste 70 de portrete fără expresie, întrebunțând vopseaua lucioasă, dând tuturor pânzelor o înfățișare unsuroasă. De altfel d-l Mogoș pare că nici n'are pretenții de artă. Un diletant care când e plictisit face exerciții de desen, de colorație... Altfel nu înțelegem de ce a expus atâtea „capete de artiști“; în copii, cari n'ar trebui arătate publicului. Dacă ar îndreptă „picioarele“ poporenilor din „O procesiune“, ne-ar da totuș un tablou meritos.

D. Iov.

Literatură.

Cătră d-l G. Galaction.

Răspunsul și sfaturile d-tale, publicate într'un număr din „Flacăra“ m'au mirat. Se pare că socotești pe tinerii noștri, cari vor să facă literatură încă... în vârsta teologică. Altfel, n'ai riscă să dai sfaturi pe care, în țara noastră, nu se înjosește nimeni să le ia în seamă. Am auzit odată pe un tânăr (modernist-simbolist), care scrie, adeseori și la „Flacăra“, alături de d-ta, spunând că „unui om cult ar trebui să-i fie rușine să spună, că Eminescu a fost un poet mare“. Și snobismul acesta de atot știință, de supraomenească înțelegere, bântue cu furie tineretul nostru. Ca să dai sfaturi unor astfel de oameni trebuie să ai un curaj extraordinar și... mult timp de pierdut de-a surda.

E foarte adevărat, că vieța pe care o duc scriitorii români nu e de invidiat. Lucrul acesta, însă, cred că e departe de a determina pe un talent puternic să-și spânzure lira și să se facă... agent de schimb, ori agent electoral. Cine vrea să fie scriitor n'are să însemneze nimic, chiar dacă o critică destrăbălată îl va încercă de cele mai bogate epitete, din câte se pot găsi în dicționarul limbii române. Eu cred că e altceva în sufletul unui scriitor adevărat și acest „ceva“ vrea să se exteriorizeze, cere o formă, o vieță proprie. Această putere — să-i zic dumnezeiască, pentru a-ți face pe plac — mână pe scriitor, ca o poruncă neindurată, ca acel „mergi“ brutal, pe care jidovul biblic l-a strigat lui Isus, când acesta căzuse sub greutatea crucii. Pe căile unde pânzește cea mai grozavă mizerie, pe drumurile umilinței, în tovărășia durerii, au mers aproape toți scriitorii mari ai lumii cătră porțile eternității. Și, curios lucru, se pare că nu numai în lumea oamenilor, cei aleși să cânte sunt lipsiți de preocupările unei vieți de tihnă și îndopare, n'au simțul conservării atât de dezvoltat ca ființele de rând. Iacă, am sub ochi cartea de curând publicată a unui mare

naturalist englez. Acest învățat demonstrează că paserile cântătoare n'au instinctul de conservare așa de dezvoltat ca celelalte sburătoare. Multe din ele când cântă stau cu ochii pierduți în zare, ca și când ar urmări o viziune ciudată. Altele închid ochii și, în bătaia razelor soarelui, ciripesc fără a se preocupa de ce e în jurul lor. Bine înțeles că ereții și alți dușmani ai lor le prind foarte ușor. De aceea, observă naturalistul, numărul paserilor cântătoare e redus și scade din ce în ce.

Iacă de ce cred eu că cine muncește să ajungă scriitor, când nu e mânăterizat de cineva care-i stăpânește „eul“ poate să ajungă un meșteșugar în ale scrisului iar nu un scriitor mare. El poate obține succese mari chiar dar opera lui nu va trăi poate nici cât autorul. Desigur că trebuie să-ți aduci aminte mai bine decât mine de un antagonist al d-lui Vlahuță. El eră socotit de mulți — pe acele vremuri — superior poetului venerat azi. Îl chemă I. N. Roman și scria versuri de o corectitudine exasperantă, de o muzicalitate ucigașă... dar de o dureroasă uscăciune. Avea succese totuș. Ce l-a făcut să se lase de poezie? Poate că l-a făcut cineva atent — cum atragi d-ta atenția tânărului căruia îi dai sfaturi — că vieța scriitorilor e un șir de mizerii. Și acum se va fi odihnind, cu parale la chimir, pe vr'un scaun prezidențial, la vreo bancă, dacă nu-l va fi adăpostind Senatul, ori Camera în sânul ei. Exemple de acestea aș putea aduce cu miile. Dar poate vei zice că eu cred încă în „teoria ideilor înăscute“ a celor vechi, sau poate sunt un „cartesian“ din cei care erau aproape să creadă că doi și cu doi fac patru, nu din alte motive, ci numai pentru că... așa vrea Dumnezeu. N'ași crede în „ideile înăscute“ măcar și numai pentru faptul că trăesc în țara lui Locke, distrugătorul lor. Cred însă că un scriitor, înainte de toate, e un ales căruia i se încredințează o misiune. Burns spune că „a fost găsit de muză la coarnele plugului și că i-a poruncit să cânte“. Și cine are o astfel de poruncă, o va îndeplini, chiar de va ști ce mizerii îl așteaptă.

De o bucată de vreme se scrie în publicistica română foarte multe despre mizeria literaților. Se vorbește atât de mult de lucrul acesta, — încât unii au ajuns să creadă că Eminescu a fost cel mai nefericit poet, pentru că n'a avut ce mânca. Nu vorbesc de o anumită tagmă de scriitori, care ne asurzesc cu foamea lui Eminescu în preajma lui 1 April și nici de acei care îmbrăcați după ultima modă, dar desbrăcați de orice talent și rușine trăesc de pe spatele literaturii.

În străinătate, cum zici d-ta, scriitorii se pot îmbogăți din scrisul lor. Secăturile și contrabandiștii literari însă nu pot ajunge să trăiască binișor, ca la noi. Iacă, în Londra, văd adesea poeți care scriu versuri corecte, sunătoare pe care le declamă prin parcuri și în același timp fac și pe negustorii ambulanti, vânzând mărunțișuri.

Astfel de versuri, la noi, ar putea fi publicate de oricare revistă, iar autorul s'ar plânge, împreună cu d-ta, împotriva mizeriei scriitorilor. Dar, indulgență; noi suntem un popor prea tânăr.

Dar mai spui d-ta că mulți dintre scriitorii noștri își termină cariera în politică. Fără îndoială că într'o societate care așteaptă o rice dela politică, într'o țară unde toată lumea, de ambele sexe și de toate vârstele își întemeiază nădejdea fericirii pământești, numai pe politică, e natural ca și unele talente adevărate să fie luate de apele politice. Când, încă din clasele primare, vedeam că, odată cu schimbarea partidului se schimbă și directorul școlii tale, că după cum ministrul și subalternii lui aveau gusturi mai rafinate, ori mai boccii, tot astfel și inspectoarele erau mai nostime, ori mai butucănoase, de, nu se poate să nu faci și tu politică. Și, pe urmă, de ce să nu fim sinceri? Oare Caragiale, de-ar fi făcut politică mai din vreme, n'ar fi ajuns și el membru al Academiei, înainte de a ajunge la Belu? Ori d-l Vlahuță și d-l Coșbuc n'au meritat ei, încă de mult, un loc între numuritori, sau cel puțin un loc în fruntea unei instituții oarecare? Ce vrei însă? Partidele nu se preocupă decât de acei care le aduc foloase mai apreciable, în ceea ce privește venirea la putere.

Dar literariceștile treburi sunt așa de ciudate în țara noastră, încât ar fi să lungesc prea mult această scrisoare. Să vremuiască vremea peste toate și să le rânduiască după însemnătatea lor. Cât pentru acei cari necinstesc literatura cu ambițiile lor deșarte, imitând și „șterpelind“ de-adreptul din literaturile străine, vor vedea odată că trebuie să se lase de această meserie și oftând pocăiți le-ar sta bine să repete versurile lui Shelley:

„One word is too often profaned
For me to profane it...“

Cu toată cinstea

D. N. Ciotori.

Vieța culturală.

Serbările „Junimei“ din Cernăuți.

În zilele de 16 și 17 Decembrie 1913 a serbat soc. academică „Junimea“ din Cernăuți un întreit jubileu, și anume aniversarea a 70 a vieții M. S. Reginei Carmen Sylva, jubileul de 35 ani de existență a „Junimei“ și jubileul de 25 ani de activitate artistică a d-lui Dr. Grigore cav. de Pantasi.

Serbările au decurs cu o splendoare și demnitate rară, și priu înălțimea artistică la care au fost ținute cât și prin înălțarea sufletească pe care au produs-o, au devenit un adevărat triumf românesc și un omagiu nobil pentru cei sărbătoriți.

S'au reprezentat piesele:

1. „Muzica înaltă sufletul“, melo-dramă de Grigore Pantasi, cuvintele de Carmen Sylva, traduse de O. Iosif, muzica de I. Bayer.

Întreagă piesa e ținută în stil clasic grecesc și redă în stilizare și patos antic un simbolism ideal și înăl-

țator, acompaniat cu adâncă psihologie de admirabila muzică a lui Bayer. Ideea piesei este următoarea: Chinuit de suferință și griji, de patimi și durere, rătăcește „Sufletul“ pe pământ și se cufundă în întunecimea disperării. Deodată scânteiază o rază de lumină prin întunec! Armonii îndepărtate răsună. Se apropie „Muzica“. Puterea tonurilor aduce în viața de toate zilele credință, pace, vis și smulge adesea „Sufletul“ din întunecimea disperării. Corul dătător de pace al tonurilor se apropie plutind și speranță nouă, înălțare cuprinde „Sufletul“, care întinde mâna spre strunele lirei, cuprins de dorul să îmbrace durerea sa în cântec, să se mântuiască și să se regăsească în jalea sa și prin puterea muzicii s'ajungă iarăș la lumină. Fum de tămâie se înalță de pe altar, ceata tinerilor Greci se mișcă în ritmic dans, preotul rostește cântă liră un imn de slavă și sub farmecul tonurilor, cu lira în mâni, „Sufletul“ se întoarce voios cu luntrea în noua călătorie spre valea vieții.

Punerea în scenă și studiarea a condus-o d-l Dr. Pantasi în persoană și cu energia și priceperea sa cunoscută, cu entuziasmul său viu de artist a potențat calitățile de joc scenic și dramatic a fiecăruia din diletanți până la un maxim străin de orice diletantism și astfel interpretii rolurilor principale, d-șoara Rica Maghior (sufletul), d-șoara Maria Täuber (muzica) și d-l Aurel Stefanelli (preotul grec), au dat în rolurile acestea creațiuni demne de toată lauda.

Apoi s'a reprezentat:

2. „Cântecul neamului“ poemă feerică națională, cu un prolog, 10 tablouri vivante și o apoteoză, de Dr. Grigore de Pantasi, tradusă de Aurel Stefanelli.

Muzica compilată și parte compusă de V. Kostelecki.

Piesa aceasta, un adevărat mărgăritar de feerie românească ar merita să fie reprezentată în fiecare colțor locuit de Români.

Conținutul. Prin meleagurile patriei rătăcește „Națiunea“, jalea ei străbate peste văi și dealuri, timpurile de vitejie de mult au dispărut, șirurile ei se răresc, țaranul cinstitul muncitor, este bătut în goana după avuții și aur, un neam străin o înconjoară, îi înstrăinează limba și conștiința. Atunci se apropie „Cântecul“ un credincios prietin din vremuri vechi. În bucurii și suferințe, în ceasuri grele, la veselie și la joc „Cântul“ cu armonia sa mângâie și veselește și pururi rămâne credincios poporului său. Din cântec să soarbă acum națiunea putere nouă, nouă ființă și noi învingeri. În jur inchepe acum răsunet frumos și jale de cântec și în fața desnădăjduitei Națiuni vrăjește „Cântul“ scene din viața poporului (tablouri vivante) în cari Națiunea cunoaște puterea cântecului în viața poporului și treptat ea se reculege câștigând prin „Cânt“ noi puteri de rezistență și de luptă.

Piesa și entuziasmul general culminează în „Cântecul tricolorului“, care formează Apoteoză a feeriei.

„Națiunea“ a fost jucată de d-șoara Maria Täuber cu adâncă pricepere psihologică și cu mult suflet și entuziasm românesc, iar „Cântul“ a fost

jucat de d-l Traian Popovici cu accente vii și adevărate.

Tablourile vivante cu toată dezvoltarea lor dramatică, cu bogăția de lumină, forme și mișcări, au provocat în repețite rânduri aplauze entuziaste, iar dansul călușerilor, condus de d-l Dr. D. Marmeliuc ca vătav a trebuit repețit.

Autorul, Dr. Pantasi a fost chemat în repețite rânduri la rampă și președintele Junimei, d-l Galliu adresându-i felicitări la jubileul său de 25 de ani de activitate artistică și mulțumite pentru cooperarea sa la aceste serbări, i-a predat pe scenă diploma de membru onorar al Junimei și un prețios dar în amintirea înălțătoarelor clipe pe cari le-a procurat prin arta sa Românilor din Bucovina. Conducerea scenică a feeriilor a avut-o d-l A. Stefanelli, iar conducerea orchestrei militare d-l prof. Amuliu Liteanu.

Sala teatrului a fost în amândouă zilele plină și la reprezentația întâia au fost de față: Președintele țării, contele Meran, Excelența Sa Mitropolitul Vladimir, mareșalul țării, vice-primarul orașului, deputații români, universitatea reprezentată prin mulți profesori români și străini, reprezentanții clerului, ai boerimei, ai presei și un numeros public românesc din toate straturile sociale.

În seara de 17 Decembrie „Junimea“ și-a serbat comersul său festiv pentru al 35-lea an de existență, dela care s'a trimis reginei poetei Carmen Sylva o telegramă de omagiu și venerațiune.

A. Nour.

Educație, Școală.

Stări școlare rușinoase.

— „Hodăieșii“ din Turda. — Peste 300 de copii fără școală. —

Deși statele înseamnă astăzi XX de veacuri de muncă și luptă neîncetată pentru îmblânzirea moravurilor și înălțarea sufletelor spre idealul desăvârșirii, se mai găsesc totuși și astfel de colțuri, în cari razele culturii n'au putut pătrunde. Din nenorocire Ungaria servește multe exemple în privința aceasta. Noi cunoaștem numeroase comune, în cari astăzi nu se urmează nici un învățământ, așa încât locuitorii lor sunt expuși robiei sufletești în cea mai tristă accepție a cuvântului. În astfel de comune demoralizarea și sălbătăcirea se incuibă c'o repeziciune uimitoare, primejduind totul ce s'a făcut pentru progresul cultural și moral al locuitorilor. Această operă destructivă a fost promovată adeseori chiar din partea administrației. În Apus o astfel de afirmație ar fi nu numai paradoxală ci deadreptul absurdă, la noi însă ea constituie o realitate și încă una cât se poate de crudă. Lex Apponyi a făcut adevărate ravagii pe terenul învățământului, nimicind fără cruțare mo-

destele școale răspânditoare de cultură. Astfel multe comune au fost lipsite de școale pe motiv, că localul nu „corespunde“ cerințelor legii. În aceeași vreme administrația, care a distrus, avea și datoria să înlocuiască cu ceva pozitiv, deci cu altă școală mai bună pe a noastră. N'a făcut-o. Sau că nu putea sau că „înalte interese de stat“ cereau ca școala să nu fie. Așa se întâmplă, că astăzi o serie de sate n'au nici un fel de școală, ci trăesc într'o complectă întunecime culturală. O adevărată tragedie a zilelor noastre, care sguduie și revoltă. Iată un caz, care ilustrează cum nu se poate mai evident stările culturale din țara aceasta.

Marii proprietari din Turda, cari firește sunt toți Unguri, cerând comasarea hotarului, au obținut „tablele“ lor departe de oraș. Fiind astfel contactul mai anevoios cu orașul, de unde aveau să angajeze lucrătorii, ca să iasă din acest impas, au făcut pe tabla lor câte-o căsuță numită „hodaie“, apoi grajduri și alte dependente. „Aici — povestește martorul ocular — își țin uneltele de lucru și vitele, iar pentru îngrijirea lor au cuprins câte un servitor sau doi, care se numește „hodăieș“. Acești hodăieși, în depărtare de 10—35 km de Turda, trăesc izolați de lume, ajungând în contact cu oameni numai Sâmbăta, când vin la târgul de săptămână la Turda, pentru a refera apoi și stăpânului despre sporul săptămânei și să iee poruncile pentru săptămâna următoare. Acești hodăieși izolați au foarte mulți copii, fiecare are cel puțin 6—7 copii, dar sunt și astfel de familii unde se găsesc câte 12—14 copii la o casă. Acești copii sunt aproape sălbatici. Preotul istorisește că acum 6—7 ani, când a mers mai întâi pe la „hodăi“ a găsit foarte mulți băieți, cari n'au văzut încă oameni cu haine „nemțești“ și când s'a apropiat de ei au rupt-o la fugă strigând în gura mare că vine „dracu“. Acum s'au mai obicinuit cu el, dar și azi sunt foarte dese cazurile, când băieții se ascund de preot. Nu știu acești copii disciplină, n'au nici un respect și nici o creștere. Părinții lor, fiind oameni săraci, lipsiți de carte și istoviți de munca zilei, n'au timp să se ocupe de ei. Nu știu acești copii rugăciunile, ba sunt foarte mulți cari nici cruce nu știu să-și facă. S'a întâmplat adeseori, că văzând băieții pe preot intrând în casă, s'au ascuns cu toții de frică în cuptorul de pâne. Observând că părinții lor îi sărută mâna cu respect și că vorbește cu ei românește, își scoteau curioși din cuptor nasul afumat și numai cu ademăniri, cu bani sclipitori, cu turte sau cu alte lucruri îi putea scoate din cuptor.

Cu astfel de ocaziuni le mai arată preotul și cantorul cum să-și facă cruce și îi învață elementele de credință.

Dar toate acestea se întâmplă numai odată sau de două ori pe an. La biserică și la școală nu pot veni pentru că e foarte departe; deci rămân bieții sălbatici, de fi-e mai mare rușinea, când se prezintă ca martori sau acuzați pe la judecătorii sau pe la alte oficii publice și nu știu cum îi chiamă, nu știu ce etate au, nici de unde sunt, nici cine le este „stăpân.“

Cetind această poveste jalnică, îți stă mintea în loc. Se poate oare să mai dăinuiască și astăzi astfel de stări, se vor întreba atâția cetitori cu îndoiala în suflet? Aceasta ar fi o curată stare de barbarie, de sălbătăcie înfiorătoare. Le răspundem: da, e realitatea însăș, ca un strajnic document al zilelor noastre. Și gândiți-vă că 1171 (una mie o sută șaptezeci și unul) de suflete românești sunt osândite să geamă sub greutatea acestui întunec ucigător, dintre cari 338 sunt copii între 6—15 ani, deci obligați la școală. Gândiți-vă că nici unul din ei n'a văzut școală, nici învățator, toți sunt analfabeți împreună cu părinții lor. Lipsiți cu desăvârșire de orice educație, ei cresc fără să știe cine sunt, de unde vin și unde se duc. Un traiu de dobitoace. Câtă tragedie cuprinde această icoană! Ea trebuie înlăturată cât mai curând, pentru că orice întârziere, orice amânare înseamnă un păcat nu numai național dar și creștinesc. După cât știu s'au făcut încercări în trecut de-a împărtași pe „hodăieși“ de binefacerile școlii și anume prin fostul președinte al partidului național, regretatul Dr. Ioan Rațiu și prin decedatul avocat Dr. A. Pătăceanu. Dar încercările lor s'au izbit de indiferența aceloră, cari erau chemați să sprijinească acțiunea de salvare.

Astăzi nu-și mai bate nime capul cu această problemă de cea mai mare importanță națională. Noi avem azi în Turda atâția intelectuali: protopopi, ad-advocați, funcționari de toate nuanțele, avem bănci, cari pot sprijini orice muncă culturală îndreptată în folosul celor mulți. Toți aceștia au *datoria* de a se preocupă de această chestiune însemnată, căutând soluțiile cari să scoată din întunecul înăbușitor miile de suflete românești. Regretatul Dr. Ioan Rațiu plănuia un internat în Turda pentru copiii „hodăieșilor“, astăzi un nepot al d-sale stăruie măcar pentru o cantină școlară. E adevărat că în prima linie ar fi datori „proprietarii unguri“ — pe a căror moșie asudă bieții „hodăieși“ — să le ridice școli. Aceștia însă n'o fac, fiindcă nu e deloc în interesul lor ca și aceste ființe cari sunt oameni să se lumineze. Sau dacă ar fi inclinați spre așa ceva, le-ar da o școală ungurească, care ar însemna otravă și peire. Pe de altă parte nici statul nu s'ar angaja la zidirea unei școli pe o proprietate privată. El are atâtea îndatoriri față de comune compacte, unde de zeci de ani nu-i instrucție. În consecință se confirmă din nou adevărul: prin noi înșine.

Știu în Turda pe d-l avocat Dr. Valer Moldovan, om cu bune sentimente și însuflețit pentru chestiunile obștești. D-sa cheltuește multă energie și pe tărâmul presei, scriind fără oboseală despre diferite probleme românești. Iată acum un subiect potrivit, care merită să fie cunoscut și discutat. Făcând propagandă stăruitoare pentru această problemă și mai ales lup-tând pentru deslegarea ei practică, d-sa ar dovedi în adevăr care este chemarea frunțașilor noștri și cum trebuie să și-o îndeplinească. Apelăm deci nu numai la d-sa ci la toți frunțașii noștri din Turda, să-și facă o chestie de scrupuloasă conștiință din

mântuirea miilor de „hodăieși“, creind pentru aceștia condițiile unei vieți de oameni după chipul și asemănarea lui D-zeu. Căci barbaria de astăzi e o rușine și o crimă națională.

Dr. M. Crăiniceanu.

Însemnări.

Succesul unei române. Revista „Femina“ din Paris a publicat concurs pentru o poemă despre mare. Laureata a fost d-șoara de Costa, iar d-șoara Alice Orient (colaboratoarea noastră Alice Călugăru) a obținut medalia de aur cu următoarea poezie:

Les Perles.

Jette-moi, sombre mer attiédie et qui dors,
Tes violettes sur le sable...

Jette-moi les subtils atomes de ton or
Perdu dans tes flots innombrables.

Et parmi les milliers de conques qui se brisent
Et dont l'être frêle se meurt,
Surprends mon cœur, ô mer, avec tes perles grises
Et leur ruisselante splendeur.

Et quand le flux comme un reptile dans le sable
Rampe un instant et disparaît
Avec la même promptitude insaisissable
Mon espoir se mue en regret

Jusqu'à ce que mon souffle et mon effort se brisent
Je prolongerais mes tourments
Parmi les sables traîtres où le pas s'enlise,
Et parmi les rocs déchirants,

Et quand je reviendrais, les mains humides, pleines
De conques riches, sombre mer,
Je te rejetterais comme un manteau qui traîne
Sur le sol ses plis bleus et verts...

Mais je convoite en vain ton trésor somptueux,
Car la vague souple déferle
Et l'écume se désagrège peu à peu,
Mais ne m'apporte aucune perle,

Et sur la grève jaune où les mouettes se mouillent
Les ailes, je suis comme au seuil
Inaccessible d'un royaume où s'agenouillent
Ma convoitise et mon orgueil.

De tes colliers perdus, nul ne respaldira
D'une ligne limpide et molle
A ma gorge! — Du moins puisse leur doux éclat
Suggérer en moi des paroles,

Qui saisissent en vers, ô mer, les perles rares
Eparses au fond de tes eaux,
Pour qu'au reflet d'un pur miroir ce chant me pare
De l'illusion d'un joyau.

Alice Orient.

Trimitem felicitările noastre apreciatei noastre colaboratoare.

✻

† **Paul Heyse.** Bătrânul poet al poporului german s'a stins, la vârsta de 84 de ani. Creațiunea lui artistică atât de bogată va rămâne în literatura germană. P. Heyse a fost protejat în tinerețe de Geibel, care a spus regelui Bavariei: „eu sunt soarele care apune, iar Heyse e soarele care răsare“. Ocrotit în München, fiul filologului Heyse și al ovreiceii Iulia Solomon, din Berlin, a trăit o viață închinată numai frumosului. A scris poezii, nuvele, romane și drame, cari s'au publicat în zeci de volume. Din bogata-i activitate vor rămâne nuvelele sale, în care a fost un adevărat maestru. După Keller e cel mai mare novelist al poporului german. Cele mai vestite dintre ele sunt: „L'Arrabiata“ și „Mädchen von Treppi“.

În viață a fost sărbătorit, dar și aspru criticat. A fost o figură culturală complexă, fără să fie o personalitate, care să lase în urma lui influințe. Un talent sărguincios și un admirator al frumosului nu putea da mai mult culturii germane. Heyse e un uriaș al voinței și al artei intelectualizate. Moștenirea lui literară va cuprinde câteva volume de o valoare durabilă.

✻

O universitate populară la Craiova. Vechiul oraș oltean are specialitatea începuturilor frumoase. Fiind însă un oraș prea românesc, începuturile rămân doar în această fasă, știindu-se proverbul că „Românului îi vine greu până să se apuce de un lucru, că de lăsat se lasă ușor.“ Am văzut acolo punându-se la cale atâtea lucruri frumoase, dar așa de efemere; am văzut oameni entuziasmându-se până să leșine, ca și Grecii cari cădeau pe străzi, beți de entuziasmul dinaintea Domocosului. Dar eră să uit că acum suntem prietini și rude cu Elinii... Eră, la Craiova, un Cerc cultural, o minunată instituție care, pe lângă că dădea cunoștinți prin conferințele lui, strângea relațiile dintre îngrozitor de pușinii oameni de bine și iubitorii de cultură pe care îi are marele oraș oltean. Cercul acesta dădea și audiții muzicale și mici petreceri distractive și, minune, nu permitea jocul de cărți. Nu mai e nevoie să spun că la început a mers admirabil și că acum e în... lumea umbrelor. Publicațiile Craiovei... eră să uit că aceasta e o chestiune de care nu-mi pot îngădui să vorbesc. Universitatea populară de azi e pusă la cale de un grup de profesori, împreună cu d-l A. Bărbulescu, directorul liceului care face toate sforțările să aducă bună înțelegere între profesorii și colegii d-sale. Lipsesc de pe lista conferențiarilor unii dintre profesorii locali, cari s'au plâns de nenumărate ori că la Craiova nu se lucrează pe terenul cultural atâta cât ar trebui. Nu înțelegem această luptă dela o datorie.

Societatea de acolo nu suferă de o saturație de cultură și o încercare de a arunca lumină în conștiințe trebuie sprijinită, măcar de cei cari au datoriat s'o sprijinească. (D. N. C.)

Institut de studii sudost-europene. După triumful României în Balcani, învățații din București au inițiat înființarea unui institut, menit să aducă cele mai bune servicii științei. D-nii N. Iorga, G. Murgoci și V. Pârvan au înființat institutul de studii sudost-europene, prin următoarele dispoziții:

„1. Se întemeiază un Institut liber de studii și cercetări privitoare la Europa sud-estică, numit Institutul de studii sudost-europene.

2. Scopul său este să provoace și să îndrumeze, să ajute și să organizeze cercetările științifice privitoare la toate țările și națiunile din regiunea carpatică și balcanică și în genere din Sudostul Europei și regiunile limitrofe, ținând seamă și de tradițiile vechi și interesele actuale românești.

3. Se va avea în vedere ca activitatea Institutului să fie și spre ajutorul și pregătirea practică a acelor cari tind a reprezenta România și interesele românești în Orient ca atașați militari, diplomați, consuli, însărcinați de afaceri, atașați comerciali, în genere a tuturor cari vor avea să fie ocupați în aceste părți, și mai ales în Peninsula Balcanică.

4. Activitatea Institutului se va compune: a) din cursuri și conferințe asupra geografiei, etnografiei, istoriei, literaturii și folklorului acestei regiuni; b) din cursuri și predarea practică a limbilor orientale (bulgară, sârbă, greacă, albaneză, turcă, maghiară, etc.); c) din lucrări speciale urmărite în seminarii sau pe teren; d) din exerciții științifice și misiuni speciale organizate și ajutate de către Institut, publicându-se rezultatele studiilor într'un anuar și în eventuale monografii.

5. Personalul va fi compus din profesori și lectori, plătiți eventual din taxele ascultătorilor și din darurile și subvențiile ce se vor da acestui Institut. Pentru anumite chestiuni și lucrări se poate face apel la profesori și savanți români și străini spre a ține conferințe în Institut.

6. Institutul va fi condus provizoriu de un Consiliu format de inițiatorii aici subsemnați, iar după întreaga lui organizare de un director ales pe trei ani de către Consiliul profesoral.

7. Nici o condițiune nu se cere pentru înscrierea la cursurile și lucrările Institutului; se vor libera însă certificate anuale de ascultarea cursurilor și de lucrările făcute.

8. Institutul își va începe activitatea la 1 Ianuarie 1914, potrivit cu un regulament special. (N. Iorga, G. Murgoci, V. Pârvan.)

Institutul și-a început activitatea. Îi urăm roade îmbelșugate.

„Viitorism“. „Flacăra“ publică — la 5 Martie — o poezie intitulată „Spleen“. Autorul, după ce se plimbă prin „Vid“ și ne face să ne plimbăm și noi ochii pe șase strofe în care e un „Vid“ de idei, ne spune, la

urmă, că se va duce... într'un loc unde se cumpără iubirea. Puținică pudoare n'ar strică, tinere Mircea Rădulescu. Dar tot în „Flacăra“ am cetit o poezie a d-lui Tutoveanu care, după ce-și duce iubita în pădure, o sărută, o îmbrățișă, ne pune pe noi, cetitorii, într'o delicată situație. Și ca o... afinitate efectivă între doi autori, alături de poezia d-lui T., d-l I. M. Chirișescu ne istorisea cum o femeie își înșelă bărbatul pe unde putea, ba chiar și în tren și termină povestirea cu o aluzie de învinuiri la adresa bărbatului păcălit, — o trivialitate care desigur că atinge culmile cele mai înalte ale artei: „dacă lași oala destupată cad gunoaie în ea“. Semnalăm lucrurile acestea — cerând scuze cetitorilor noștri — căci ni se pare că suntem în preajma manifestării în literatura noastră a celui mai autentic curent „futurist“. (A.)

Nebunia șovinismului. Cea mai mare și cea mai fatală nenorocire a unui popor e lipsa simțului de realitate și de dreptate. Sentimentul național exagerat, orbit de nebunia șovinismului, e poate mai primejdios pentru existența unui popor, decât inconștiența națională. Toate popoarele, cari pătinesc de această boală rămân infrante și pedepsite de legea morală a vieții. Cea mai proaspătă pildă ni-au dat-o Bulgarii, pe cari poate numai publiciștii Unguri îi întrec în grandomanie. Ziarele din Budapesta țipă împotriva Românilor, injurându-i și amenințându-i. Noi cetim svârcolirile presei ungurești — și zâmbim, căci nu ni-e teamă nici de vitejia lor și nici de fortificațiile, în cari vreau să ne închidă. Îi compătimim că și-au clădit state unitare și palate imperialiste, cari acum încep să troznească din încheieturi. Suntem noi de vină, dacă greurii șovinismului au înnebunit, prin presă, un popor întreg? Să nu uite confracții unguri, vorba românească: de ce țî-e frică nu prea scapi.

Ungurii la Petersburg. Ce interesante sunt svârcolirile politicianilor unguri pentru mântuirea satrapiei, cu care s'au dedat atâta vreme. Când văd că visurile lor de preamărire se fac puzderii, își pierd cumpătul și se pretează la adevărate tradări. Ori ce însemnează proiectata călătorie a deputaților kossuthiști la Petersburg? Trebuie să i se spună pe nume: Trădare față de monarhie și față de tripla alianță! Cine pregătește deci prăbușirea acestei monarhii, noi Românilor, pe cari presa lor ne insultă zilnic sau ei, mercenarii convingerilor și sentimentelor? Groapa acestei monarhii o sapă kuruczii, kossuthiștii și toți aventurierii ce nu sunt capabili de formele civilizate ale organizației de stat. Ceice băteau din pinteni și suflau trâmbițele în parlament, acum se pregătesc pentru a cere protecția cnuței rusești asupra destinilor acestei țări, adusă la ruină de păcatele lor de veacuri. Vor avea oare parte de protecția ce-o cer?

„Se face ziuă“. Piesa într'un act a iubitului nostru colaborator Zaharia Bârsan eră să se reprezinte pe scena Teatrului Național deodată cu piesa „Akim“

scrisă de alt colaborator al nostru, d-l Victor Eftimiu. Cetitorii noștri cunosc lucrarea d-lui Zaharia Bărsan, fiindcă a apărut în „Luceafărul“. Subiectul piesei e un episod din revoluția lui Horia. Ziarele din București aduc știrea că piesa a fost scoasă de pe afiș în ziua reprezentației, în urma intervențiilor mai înalte, ca să se evite eventualele demonstrații împotriva Austro-Ungariei. E interesant: O piesă care se poate publica la noi, nu se poate reprezenta la București.

⊗

Austrofili. I-am putea numi și altfel pe domnii bucovineni și soții lor ardeleni, cari se ridică împotriva sentimentului public românesc, făcând pe mercenarii austrieci. E o bandă vrednică nu numai de disprețul ci și de înfierarea noastră. Să ne însemnăm bine numele lor și să-i urmărim ca pe niște oameni, cari își poartă sufletul în buzunar, și de cari trebuie să ne păzim.

⊗

Un nou succes al pictorului Mateiu. Ni se scrie din Berlin că școala comercială de acolo a publicat concurs pentru proiectul unui steag. Comisiunea de specialiști a acordat cu unanimitate premiul prim pictorului român Mateiu, care a fost însărcinat și cu executarea lucrării.

Felicitările noastre! ⊗

Un tânăr cu viitor este fără îndoială d-l Mircea Russu-Șirianu, fiul regretatului ziarist popular, vioiu și productiv care a fost Ion Russu-Șirianu. Silit de vitregimea asupra ungurești, acest excelent tânăr a trebuit să urmeze calea atâtor intelectuali ardeleni: să apuce drumul Bucureștilor. Aici ne amintim cu cât zel și succes a inițiat, sunt vreo 4—5 ani, un mare congres studențesc în România și cu câtă desinteresare a strâns fondurile necesare pentru înființarea unui cămin al studenților ardeleni în România.

De vreo 2—3 ani talentul nostru tânăr petrece în Cetatea-lumină a Parisului. Deși atât de depărtat, stăruința sa neobosită se îngrijește a ni-l reclama în șubreda noastră memorie. Nu este lună și, de o vreme încoace, nu este săptămână sau chiar zi lăsată de D-zcu în care să nu-i cetim numele în gazete. Ne-am obișnuit atât de mult încât dimineața, la sosirea „Românului“, deschidem foaia cu mâinile tremurând de nerăbdare: ce va fi făcut pe ziua de ieri d-l Mircea?

Acum un an sau doi, ceteam cu adâncă emoțiune că bravul tânăr pregătește în limba franceză o vastă lucrare din domeniul literaturii politice despre chestiunea Ardealului românesc. De sigur, ne ziceam, va fi o operă monumentală, menită să desvălească Europei uimite și indignate toată adâncă păcătoșie și barbarie a sistemului politic sub care gemem. „Românul“ ne informase la timpul său că autorul a dat cetire unui capitol din viitoarea sa operă la o ședință literară a tinerimei române din Paris. Cu toate astea apariția operei întârzie, spre cea mai mare daună a literaturii noastre și a intereselor naționale superioare...

În răstimpul ăsta, înainte de a o isprăvi, prodigiosul tânăr a găsit energia unei noi mari întreprinderi naționale: a înființat la Paris un „Birou românesc de

informații politice“. Admirabilă idee. De-acum înainte, vai de minciunile și pervertirile tendențioase ale presei cumpărate de guvernul unguresc: Fără milă, „biroul de informații“ va suci, pe rând, gâtul acestor „rațe“ de presă, făcând printre ele adevărate hecatombe. Cât de serioasă e întreprinderea ne arată și faptul, publicat tot în „Românul“, că între alte numiri făcute în personalul Biroului de d-l Mircea Russu-Șirianu, directorul-proprietar al Biroului se află și aceea a cunoscutului publicist filoromân Roberto Fava din Italia. D-l Fava e un vechiu luptător al cauzei noastre. Numele său e cunoscut la noi din timpul când d-l Mircea R.-Șirianu nu cunoștea încă întrebuintarea batiștei... Dar ce are a face; talentul nu e legat de vârstă și meritul real se impune și contra bătrânețelor.

Suntem veseli de succesele d-lui Mircea R.-Șirianu. D-sa dovedește că știe să trăiască, să-și facă loc printre mulțimea celor ce dau asalt la nemurire... și căpătuială. Reclama e sufletul comerțului. Nu putem însă să înăbușim o melancolie anticipată. Măne, când distinsul nostru tânăr va fi pus mâna pe o situație sau vreo zestre frumoasă, atunci, probabil, o tăcere dezolantă se va face în jurul d-sale. Numele său va dispărea din coloanele gazetelor și, dimineața, când vom primi „Românul“, el ne va părea gol și searbăd, căci va lipsi dintr'ânsul doza de reclamă zilnică a d-lui Mircea Russu-Șirianu, cu care ne deprinsesem. (Gh.)

⊗

„Domnul Notar“. În momentul când incheiem acest număr poliția din Sibiu — și probabil din întreg Ardealul — caută pe „Domnul Notar“ al lui Goga prin toate rafturile librăriilor, ca să-l așeze la odihnă, că prea se grozăvise. Nu s'a mulțumit cu revoluția din Lunca ci a răsculat lumea 'ntreagă. Până și presa germană, franceză, engleză — de cea românească și unguerească nu mai vorbim — s'a ocupat de interesanta lui poveste. Ce-i „A falu jegyzője“ și bietul „Peleskei notarius“ pe lângă astăzi celebrul Văleanu?

Profeția noastră că piesa lui Goga va fi confiscată s'a împlinit. Iată o profeție ce regretăm că n'a rămas de minciună!

Guvernul unguresc ține cu orice preț să ne arete semne de dragoste și de împăcare și să convingă și pe on. nostru comitet național că n'a pierdut vremea înzadar cu tratativele. Așteptăm și procesul, care desigur va fi foarte interesant și va face pe „Domnul Notar“ într'adevăr nemuritor. Trebuie să-i fim recunoscători guvernului unguresc pentru serviciile ce le face cauzei românești.

⊗

Romanul „Arhanghelii“. Romanul colaboratorului nostru I. Agârbiceanu, în care zugrăvește un colț din vieța românească din Ardeal a apărut în volum. Frații noștri din România liberă, cari vreau să ne cunoască, vor găsi în această carte voluminoasă informații prețioase, scrise de unul dintre cei mai mari povestitori ai Ardealului. Cartea se poate comanda dela toate librăriile. Depozitul general pentru monarhie îl are librăria W. Krafft, iar pentru România librăria Stănculescu din București.

⊗

Errata. La studiul critic al d-lui Dragnea asupra Poetului Șt. O. Iosif, să se facă următoarele îndreptări mai principale:

Pag. 78 rândul 26 de sus, col. 1, să se cetească: cântarea, în loc de: căutarea.

Pag. 80 rândul 17 de sus, col. 1, om, în loc de: an.

Pag. 115 rândul 13 de sus, col. 1, uneia, în loc de univ.,...

Pag. 143 rândul 25 de sus, col. 1, exterioare, în loc de: extinse.

Pag. 146 rândul 12 de sus, col. 1, neonaționalistă, în loc de: naționalistă.

Pag. 147 rândul 11 de sus, col. 1, monoton, în loc de: monstru.

Pag. 173 rândul 6 de jos, col. 1, (vers), Torță, în loc de: Forță.

Pag. 173 rândul 23 de jos, col. 1, obiectivicește, în loc de: obiectivitatea.

.....

Bibliografie.

Dr. Iacob Radu, *Biserica S. Uniri din Tâmpăhaza-Ujfalău*. Satele și poporul. Monografie istorică. Tipografia „Nagyvárad“, Oradea-mare, 1911.

Teodor V. Păcățian, *Legea electorală*. Articolul de lege XIV din 1913. Tip. arhid. Sibiu, 1914. Preț: 1 cor.

Mihail Sorbul, *Letopiseși*, dramă în 5 acte. Edit. „Noua revistă română“. București, 1914. Preț: 2 lei.

Ioan Iosif Schiopul, *Chestiunea polonă*. Rolul cooperativelor în lupta de conservare națională a Polonilor din Germania. Tip. arhid. Sibiu, 1914. Preț: 2 cor.

Mironis Costini, *Cronicon Terrae Moldaviae* ab Arone Principe editit Dr. Eugenius Barwinski. Comisiunea istorică a României. București, 1912. Preț: 6 lei.

Letopiseșul Țării Moldovei dela Istrate Dabija până la domnia a doua a lui Antioh Cantemir 1661—1705 editat de C. Giurescu. Comisiunea istorică a României. București, 1913.

Cronica expediției Turcilor în Morea, 1715, atribuită lui Constantin Dîchiti și publicată de N. Iorga. București, 1913. Preț: 5 lei.

Mihail Eminescu, *Gedichte, Novellen*, deutsch von Maximilian W. Schroff. Graf. Kunstanstalt Samitca. Craiova, 1913. Preis: Mk. 1.50.

G. T. N. Varone, *În preajma artei*. Minerva. București, 1914. Preț: 1 leu.

C. Rădulescu-Motru, *La conscience transcendente*. Critique de la philosophie Kantienne. Extras din „Revue de Métaphysique et de Morale“. Librairie Armand Colin. Paris, 1913.

I. Ursu, *Bătălia de pe Câmpul pânii* (1479). Extras din „Revista pentru Istorie, Arheologie și Filologie“. București, 1913. Preț: 75 bani.

N. Iorga, *Eucore une fois l'évêché de Hajdudorogh et les droits des Roumains*. Mémorial roumain, IV. Librairie C. Sfetea. București, 1914. Prix: 50 cent.

Cuprinde un răspuns al d-lui Iorga adresat d-lui Szabó lenő, membru al casei magnaților din Budapesta.

Cucerirea Galiei de către Romani. Memoriile lui C. Iulius Caesar și Aulus Histius, traducere din limba latină de Tudor D. Ștefănescu. Biblioteca scriitorilor greci și latini Nr. 1. Institutul grafic „Ramuri“. Craiova, 1913. Preț: 2 lei 50 bani.

M. Lungianu, *Din umbra satelor* — povestiri și icoane — Biblioteca societății „Steaua“ Nr. 38. București, 1913. Preț: 20 bani.

M. Lungianu, *Zile senine*. Icoane dela țară. Minerva. București, 1914. Preț: 1 leu 50 bani.

A. Sequens, *Elemente din teoria muzicii* pentru institute pedagogice și școli medii. Ed. II rev. Edit. autorului. Caransebeș, 1913. Preț: 1 cor. 20 fil.

Iudita Secula, *Economia de casă*, întocmită după mai mulți autori. Ed. I. București, 1913. Preț: 3 cor.

Elena Niculiță Voronca, *Studii în Folclor*. Vol. II. Tipografia Gutenberg. Cernăuți, 1912. Preț: 5 cor.

Virgil Șotropa și Dr. N. Drăganu, *Istoria școlilor născudene* scrisă cu prilejul jubileului de 50 de ani de existență (1863—1913) a gimnaziului superior fundațional din Năsăud. Cu 17 ilustrațiuni. Năsăud, 1913. Preț: 5 cor.

S. Mehedinți, *Poporul* — 1913 — Minerva. București, 1913. Preț: 1 leu 50 bani.

Ananie Boldor, *Dare de seamă asupra mișcării literare pedagogice din anul școlar 1912/13*. Retipărire din „Gazeta Transilvaniei“. Tip. Mureșianu. Brașov, 1913. Preț: 30 bani.

D. E. Petrescu, *Almanahul „Patria“ pe 1914*. Anul V.

Victor Eftimiu, *Spovedania unui clown* și alte novele. Tip. cooperativă „Poporul“. București, 1913. Preț: 1 leu 50 bani.

Dr. N. Lapteș, *Din nevoile satelor* — note de igienă socială. „Flacăra“ București, 1914. Preț: 1 leu.

Teodor V. Stefanelli, *Amintiri despre Eminescu*. Inst. de arte grafice C. Sfetea. București, 1914. Preț: 1 leu 50 bani.

Darv. Cr. Voiculescu, *Insemnările unui biciclist* dela corpul al II-lea. Cu prilejul campaniei din Bulgaria în anul 1913. „Flacăra“ București, 1913. Preț: 1 leu.

P. Locusteanu, *Suntem nebuni* — schițe umoristice. — Ed. „Flacăra“. București, 1914. Preț: 1 leu 50 bani.

Aviz.

Intrând în cvartalul al II-lea, rugăm din nou pe abonații noștri, cari nu sunt în regulă cu plata, să binevoiască a se grăbi cu trimiterea abonamentului, ca să nu fim siliți a le sistă trimiterea revistei. Noi ne dăm toată silița să dăm cetitorilor noștri o revistă bună, rugăm deci pe ceice o primesc să-și facă datoria.

Administrația.